

Владимир Гурба Адыгеим къэкIуагъ

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклушынэ Аслъан УФ-м и Президент иполномочнэ лыкIоу Къыблэ федеральнэ шъолъырым щылэм ипашэ игуадзэу Владимир Гурба тыгуасэ IофшIэгъу зэлукIэгъу дырилагъ. Iофтхьабзэм хэлэжыгъэх федеральнэ инспектор шъхьалэу Лылуужу Адам, АР-м и Лышъхъэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрации ипашэу Владислав Федоровыр. Адыгеим социальнэ-экономическэ хэxоныхъэу ышIыхэрэм, социальнэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэм фэшI анахъэу анаIэ зытырагъэтын фэе лъэныкъохэм, нэмыкIхэм ахэр атегушылагъэх. Джащ фэдэу УФ-м и Президент иприемнэу республикэм щылэм В.Гурба мы мафэм цIыфхэр ригъэблэгъагъэх. Федеральнэ гупчэм пшъэрылъэу кыгъэуцугъэм диштэу регионхэм арыс цIыфхэр анахъэу зыгъэгумэкIырэ упчIэхэр зэхэфыгъэнхэм, нэужым зэфэхьысыжъ тэрэзхэр шыгъэнхэм апае мыш фэдэ Iофтхьабзэ субъектхэм зэкIэми ащызэхашэ.

— Урысыем и Къыблэ ит субъектхэм ялытыгъэмэ, УФ-м и Президент иприемнэ зыкыфэзыгъазэхэрэм япчъагъ Адыгеим щыбэп. Цыфхэр зыгъэгумэкIыхэрэ упчIэхэр, Iофыгъохэр псынIкIэу, амалэу щылэмкIэ чIыпIэм щызэхэфыгъэнхэм республикэм ипашэхэм анаIэ зэрэтырагъэтырэр ащ кьеушыхьаты, — кыIуагъ Владимир Гурба.

Республикэм социальнэ-экономическэ хэxоныхъэхэр ышIыхэзэ ыпэкIэ зэрэлыкIуатэрэр ащ ипсалгэ кышыгыгъэщыгъ. Къыблэ федеральнэ шъолъырым хэхэрэ субъектхэр пштэмэ, социальнэ программэхэм ягъэцэкIэнкIэ Адыгей

закъор арэу гумэкIыгъо зыдэщымыIэр кыIуагъ. Лэжыгъэу кыхыжыгъэрэмкIэ илээс пчъагъэ хъугъэу республикэм я 2-рэ чIыпIэр ЮФО-м зэрэщылгъым кыкIыгъэтхыгъ.

— Экономикэм зыкьедгъэ-Iэтынэм, социальнэ программэхэр щылэныгъэм щыпхырытщынхэм сыдигъуи тынаIэ тет, — кыIуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — ШыпкIэ, шыкIагъэхэри, гумэкIыгъохэри тимыIэхэу щытэп, ау ахэр зэшIотхыным тыфэхьазыр. Анахъэу тызыщыгугъырэр профессионализмагъэ зыхэлъ ныбжыкIэ кадрэхэр арых, муниципальнэ ыкIи къралыгъо кьулыкъум хэщагъэхэу ахэм ащыщыбэмэ

непэ Iоф ашIэ, республикэм шIуагъэ кыфахьы.

Адыгеир зыпкIэ итэу ыпэкIэ лыкIотэным пае региональнэ ыкIи федеральнэ хэбзэ органхэм яIо зэхэлъэу Iоф зэдашIэн зэрэфар, мы лъэныкъомкIэ федеральнэ гупчэм ыналэ кызэратетыр АР-м и Лышъхъэ игуапэу кыхыгъэщыгъ.

Тхьаклушынэ Аслъанрэ Владимир Гурбарэ нэмыкI Iофыгъохэм атегушылагъэх, республикэм щыпсэурэ цIыфхэм ящылэкIэ-псэукIэ нахышIу шыгъэныр пшъэрылъ шъхьалэхэм ащыщэу кьагъэнэфагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Джыри зэ кыфагъэзэжыынэу хъугъэ

БлэкIыгъэ бэдзэогу мазэм и 25-м Мыекъуапэ иурамэу Курганнэм этажыбэ хъурэ унэу тетхэм ащыщ лагъымэ щычIалъхьагъэу МВД-м идежурнэ часть макъэ кырагъэлугъ. Полицием унэр кыуцухьы, цыфэу чIэхэр кычIашыгъэх, МЧС-м икьэгъэнэжыакIохэри, мэшIогъэкIуасэхэри, IэпыIэгъу псынIкIэри... къэсыгъэх. Мыщ фэдэ чIыпIэм ищыкIэгъэ Iофтхьабзэ пстэури охътэ кIэкIым щызэшIуахыгъэх, ау лагъымэр щычIалъхьагъэу кызыраIуа-

гъэр мышъыпкъэу кычIэ-кIыгъ. Нэужым зэрагъэунэфыгъэмкIэ, бырсырыр кызырыкIыгъэр унэм чIэс хъулыфыгъэхэм ащыщ. Ары унэр кьагъэоштэу зыIуагъэр, шъхьаныгъупчъэм Iутэу куохьаур кьэзыIэтыгъэр. Рэхьатныгъэр зыукъуагъэм административнэ пшъэдэкIыжъ рагъэхьыгъ, мировой судьям чэщ-мэфэ 11 хьапс тырилъхьагъ.

Мэфэ заулэкIэ узэкIэIэбжэмэ, мы Iофым полицием джыри кыфигъэзэжыын фаеу хъугъэ.

Унэм чIэхэм ягъунэгъум зэрэдзекIуагъэхэм дырамыгъаштэу, Iофым хэлпэжыынхэу кыкIэлъэлъухэу АР-м хэгъэу кIоцI IофхэмкIэ иминистрэу Александр Речицкэм зыкыфагъэзагъ. Министрэм джыри зэ пстэури аулпэкIужыынэу, цыфхэм залуагъэкIэнэу, зэфэхьысыжъэу ашIыгъэхэм ахэр ащагъэгъозэнхэу унашъо кышыгъ. Ащ фэшI общественнэ порядкэр кьэухъумэгъэнымкIэ полицием ипашэ игуадзэу Геннадий Березинырэ МВД-м и

Мыекъопэ кьэлэ отдел ипашэ иIэнатIэ зыгъэцэкIэрэ Сергей Литвиновырэ унэу бырсырыр кызыпыкIыгъэм щылагъэх, цыфхэм залуагъэклагъ.

Мы чIыпIэм фэгъэзэгъэ участковэри, письмэу министрэм фагъэхьыгъэм кIэтхэжыгъэхэри ащ хэлэжыагъэх. Геннадий Березиным Iофыр зыте-тыр икьэу фэдиэу кьалъагъэ-Iэсымэ ашIоигъоу кызырэкIуагъэхэр кыIуагъ. Сергей Литвиновым такыкь пэпчъ хъугъэр хэзыгъэ имыIэу кыIо-

тагъ, телефонымкIэ а мафэм дежурнэ частым кытеуагъэм кыIуагъэм аудиозапись шыгъэу ригъэдэлужыгъэх.

Полицием иIофышIэхэм хэу-кьоныгъэ зэрамышIыгъэр, шапхэхэм адиштэу зэрэекIуагъэхэр цыфхэм кьагурыIуагъ. Ежъ хъулыфыгъэу бырсырыр кызыпыкIыгъэм пшъэдэкIыжъэу рагъэхьыгъэм дыригъаштэрэпышъ, ащ пае судым зыфигъэзэнэу фытыныгъэ иI.

АР-м и МВД ипресс-кьулыкъу.

Ашугым ыпхъу игукъэкІыжъхэр

Адыгэ ашугэу Теуцожь Цыгъо ипоэмэхэу «Пщы-оркъ заор», «Родинэр», нэмыкхэр тилитературэ пытэу хэуцагъэх. Мафэкъо Урысбый фэгъэхыгъэм бэрэ тегушылэх. Ашугым ишугагъэ тшыгъупшэрэп. Ащ ыцлэкІэ Унэ-музей икыуаджэу Гъобэкъуае кышызэлухыгъ.

Теуцожь Цыгъо ыпхъоу Симэ унэгъо Іужъу ыплугъ. Ишхъэгъусэу Нухъэ кІэлэгъаджэу илэ-сыбэрэ Іоф ышІагъ. ЯкІалэхэр альэ тырагъэуцохи, гъэсэныгъэ дэгъу аратыгъ. ШІэныгъэхэмкІэ доктор, журналист, кІэлэгъадж, нэмыкхэри къахэкІыгъэх.

— Сятэу Цыгъо дэгъоу къэ-сэшІажы, — къелуатэ Іэшынэ Симэ. — Іэпэласэу щытыгъ. Музыкальнэ лъэпкъ Іэмэ-псы-мэхэм афэщэгъагъ. Тиунэ хьа-кІэу кыихъэщтыгъэр мэкІагъэп. Къэбар гъэшІэгъонхэр къалуа-тэщтыгъ. Сятэ идунай зехъо-

жым, тхакІохэр бэрэ кытфа-кІощтыгъэх. Сафэраз, хъугъэ-шІагъэхэр къатхыжыгъэх.

Теуцожьмэ япхъоу Іэшынэ-нэмэ янысэу Симэ сыІукІэу бэрэ кыхэкІы. Ядэжъ тызыхъ-кІэ, нэгущлоу кытпэгъокІы, мэ-къэ шъабэкІэ игукъэкІыжъхэм ташегъэгъуаз. Цыф рэхъат. Ятэ зэрэфэдэр кыххэзгъэщынэу сы-фегъэрэп — Цыгъо слэгъу-гъэп. Арэу шытми, игупщІэна-гъэ, цыфмэ шІу афишІэ зэрэ-шІоигъом псынклэу гу лъыотэ. Якъоджэгъоу Бэрэтэрэ Аслъан Симэ кышытхъоу бэрэ зэхэ-тэхы.

Шэн дэйхэр кызыхафэхэ-рэр ыумысынхэм фэшІ сэ-мэркъэу зыхэлъ кІэнэкІэлэу усэ цыкІухэр Цыгъо пчыхэм псынклэу ыусыщтыгъэх. Мы-хъунэу зекІуагъэхэм игушылэ-хэр алыІэсыщтыгъэх. Симэ ащ фэдэ хъугъэ-шІагъэхэр къешІэ-жыых. Лъэхъанэу тызыхэтымрэ блэкІыгъэ илэс чыжъэхэмрэ бзылфыгъэм зерегъашІэх. Ер шІум зэрэтекІорэр игупшыс-хэм ахэолъагъо.

Ашугым ыпхъоу, нэнэжъ лъа-плэу Симэ Теуцожь Цыгъо фэгъэхыгъэ кыгъэлэгъонхэу унэм итхэм таригъэллгыгъ. Ятэ зэригъэлъапІэрэр инэплэгъу-хэм къахэдгъэщыгъ.

ЕМТИЛЪ Нурбый.

Сурэтым итхэр: **Бэрэтэрэ Аслъан, Іэшынэ Сим, ащ ыкыоу Юр.**

Цыфхэм ящыкІагъ

Мы мафэхэм Пшызэ шъолъыр мэкъу-мэщымкІэ изаслуженнэ ІофышІэу, АР-м шІэныгъэхэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэшхоу, мэ-кыу-мэщ шІэныгъэхэмкІэ докто-рзу, Кубанскэ къэралыгъо аграрнэ университетум ипрофессорзу Гышц Руслъанрэ ащ иІофышІэ-гъоу мэкъумэщ шІэныгъэхэмкІэ докторзу, профессорзу Гикало Григорийрэ хэтырыкІхэм ялэ-жын пылэ цыфхэр жажэщты-гъэхэ тхылъэу «Овощеводство юга России» зыфиІорэр къыда-гъэкІыгъ.

Тхылъыр едзыгъо 35-рэ мэхъу. Едзыгъо пэпчъ хэтэрыкІ 50-мэ узэрадэлэжъщт шІыкІэм игъэ-кІотыгъэу къагегушылэ. Чыгулэ-жынымкІэ пэрыт шІэныгъэхэр агъэфедэхъэзэ, чыгулр зэрэбгъэ-хъазырыштым кышсегъэжыагъэу рассадэм ыкІи ар бгъэтысэу, лэ-жыгъэу кытыгъэр Іанэм теп-лъхъан охъуфэкІэ епшІылІэн фэе Іофыгъо пэгъуи ушагъэгъуазэ. ХэтэрыкІхэр кыгъэкІыгъэнхэм културзу пылтыр ыкІи непэ ду-наим технологиеу шагъэфедэхэ-рэр зэкІэ Урысыем икыбылэ лъэ-ныкыо ичІыгухэм нахыбэу шІуа-гъэ кытыгъэ зэрэащыбгъэфедэнхэ плъэкІыштыгъэр тхылым дэбгъо-тэщт. ХэтэрыкІхэу губгъохэм е-ухъумэгъэ чыгухэм къащагъэ-кІыхэрэм узэрадэлэжъщт шІы-кІэр, ахэм ащыппхын фэе чы-лапхъэхэр, еІанэ кызырэбгъэ-кІыштыгъэр, узхэм узэрэбэныштыр, чыгъэшІоу ящыкІагъэхэр, ахэм-кІэ шапхъэхэр ыкІи нэмыкІ Іо-фыгъохэр мы тхылым еджэхэ-рэм дагъотэщтых.

Профессорзу Гышц Руслъанэ 2000-рэ илэсым кышсегъэжыа-гъэу мэкъу-мэщым фэгъэхыгъэ симпозиумхэу, конференцихэу ІэкІыб къэралыгъохэм ащыкІо-хэрэм ахъмылажэу кыхэкІырэп. Ащ дакІоу Европэм шагъэфедэ-рэ аграрнэ технологие пэрытыр ылэ кыыригъахъэзэ, Нидерланд-хэм — 2004-рэ, 2006-рэ илэсхэм,

Израиль — 2007 — 2008-рэ, Ита-лием — 2009-рэ илэсхэм Іоф ащишІагъ.

Непэ Руслъанэ научнэ Іоф-шІэгъи 127-рэ иІ. Ахэм ахахъэх монографии 2, тхылъи 5, зэреджэ-хэрэ пособии 4, научнэ статья-хэу 60, фэшхъафхэри. Джынэс зыфэдэ щымыІэгъэ гибридхэр (къэбэскъэ лъэпкъэу «Марьяна», щыбжыкІы лъэпкъэу «Фишт» ыкІи «Фламинго», джэнч лъэпкъэу «Баллада») ыкІи технологиякІэ-хэу кыугупшысыгъэхэм афэшІ къэралыгъо патенти 7 Гышым кыратыгъ. Непэ нэлуасэ шъузы-фэтшІырэ тхылъыр нэкІубгъо 630-рэ мэхъу. Сурэтэу, таблицэу, диаграммэу дэтхэр зэхэфыгъо-шІух. Урысые Федерацием гъэ-сэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ иучебнэ-методиче-скэ объединение мы тхылъыр апшъэрэ еджапІэхэм кІэлэгъа-джэхэм, шІэныгъэлэжъхэм, сту-дентхэм агъэфедэнэу игъо афи-лэгъугъ. Ащ нэмыкІэу, мыщ хэ-тэрыкІлэжъхэр, фермерхэр Іоф-шІэнкІэ зэутэкІырэ унчІабэмэ яджэуапхэр дагъотэщтых. Тхы-лър справочник фэдэу бгъэ-федэн плъэкІынэу, Іэрыфэгъоу авторхэм агъэпсыгъ.

КЪЭЗЭНЭ Юсыф.

Нэбгырэ мин 22-м ехъумэ загъэпсэфы

Адыгеим щыпсэурэ кІэлэ-цыкІухэм загъэпсэфыным ыкІи япсауныгъэ агъэпытэным пае республикэм ит лагери 101-мэ мы уахътэм Іоф ашІэ. ПэшІо-рыгъэшъэу зэрагъэнэфагъэмкІэ,

мы илэсым кыкІоуІ зыныбж имыкыгъэ нэбгырэ 22400-рэ зыгъэпсэфыгъо кампанием кыхеубытэх.

Адыгэ Республикэм ит ла-герхэм ыкІи санаториехэм яса-

нитарнэ-эпидемиологическэ зытет шапхъэхэм адештэх, кІэ-лэцІыкІухэм кІэтІый-кІоуІ е зэ-пахырэ узхэр къаутэкІыгъэхэу агъэунэфыгъэп. Джащ фэдэу псым, электричествэм якъэтын зыкІи зэпыугъэ хъугъэп.

2012-рэ илэсыр кызыихъа-гъэм кышсегъэжыагъэу Адыге-им ис кІэлэцІыкІу 14688-мэ загъэпсэфыгъах, япсауныгъэ агъэпытагъ. АР-м ІофшІэнымрэ социальнэ хэбьонгъэмрэкІэ и Министерствэ планэу ыгъэнэ-фагъэм диштэу адрэ къэнэгъэ кІэлэцІыкІухэми джырэблагъэ загъэпсэфышты.

(Тикорр.)

ГИБДД-м къеты

БлэкІыгъэ тхыамафэм, шышхъэлум и 6-м кышы-ублагъэу и 12-м нэс, республикэм игъогухэм пстэумкІи хъугъэ-шІэгъи 5 атэхуухагъ, ахэм зыпари ахэкІодагъэп, ау нэбгыри 6-мэ шъобж зэфэшхъаф-хэр атешагъэхэ хъугъэ.

Станицэу Ханскэм иурамэу Ве-рещагиным ыцІэ зыхырэм ры-чъэщтыгъэ ВАЗ-217030-м кы-зегъазэм, мопедэу къачъэрэм гъогу римытэу зэутэкІыгъэх. Ащ тесыгъэм шъобжхэр тешагъэ-хэу республикэ симэдджэщым чІэлъ.

А мэфэ дэдэм Тэхъутэмыкыуае иурамхэу Шъэумэным ыцІэ зы-хырэмрэ Мирымрэ язэхэкІыгъо дэжъкІэ ВАЗ-2106-м лъэсрыкІоу гъогулр зэпызычыштыгъэр шыты-риутыгъ. Шъобжхэр тешагъэхэ хъугъэу ар поселкэу Инэм исы-мэдджэщ ашагъ.

Джащ фэдэу Мыекъуапэ иурам-хэу «12 Марта» ыкІи «Спарта-ковская» зыфиІохэрэм язэхэкІы-пІэ дэжъкІэ ВАЗ-111130-р мото-циклэу гъогу шъхъалэм тетыгъэм щегутэкІыгъ. Гъогу яптын фаеу кызыгъэлэгъорэ тамыгъэу мы чІыпІэм щытым «кыІорэр» ащ ыгъэцэкІагъэп. Джи зы-ныбж имыкыгъэ шъэожъеу мотоциклэм тесыгъэм шъобжхэр

тешагъэхэу симэдджэщым чІэлъ.

Шышхъэлум и 12-м, пчыхэм, поселкэу Севернэм иурамхэу Тепличнэмрэ Цветочнэмрэ зы-щызэхэкІыхэрэм дэжъ къэсыгъэ автомобилэу «Мазда-3» зыфи-Іорэр дэчъэхи, гъогу гъунэм го-тэу кІощтыгъэ лъэсрыкІохэм ахэ-лэдагъ. Хъулыфыгъэмрэ ащ икІэ-лэцІыкІоу илээситІу зыныбжым-рэ шъобжхэр атыришагъэх. Во-дителым нахыпэкІэ правэхэр Іахыгъэхэу шытыгъ, рулър зэрэ-фэмыгъэІорышІагъэр ары дэчъэ-хынэу зыкІэхъугъэр.

Мы мэфэ дэдэм Мыекъуапэ икІэу станицэу Джаджэм кІорэ автомобиль гъогулр рычъэщтыгъэ ВАЗ-2107-р дэчъэхи зэпыригъэ-загъ. Мыщ иводители удостовере-ние иІагъэп, рулър зэрэфэмы-гъэІорышІагъэр ары шъобжхэр тешагъэхэу симэдджэщым ще-Іэзэнхэ фаеу зыкІэхъугъэр.

АР-м и МВД ГИБДД-мкІэ и ГъэІорышІапІ

Икью фэдизэу фэхьазырхэп

Адыгэ Республикэм гэсэнэгьэмрэ шлэныгьэмрэклэ и Министерствэ иколлегие изэхэсыгьоу бэдзэогьум и 26-м шылагьэм еджаплэхэр илээсыклэ еджэгьум зэрэфэхьазырхэм игьэклотыгьэу шытегушылагьэх. Мэзэныкьо зытешлэ нэуж а юфыгьор министрэхэм я Кабинет кьыщалэтыгь. Еджаплэхэм языхтет чигьэгьо-загьэх министрэу Хьуажь Аминэт.

Аш кьызэриуагьэмклэ, Адыгэ Республикэм непэ мафэрэ зыщеджэхэрэ кьэралыгьо ыкли муниципальнэ еджэплэ 149-мэ, пчыхьэ еджаплэу 9-мэ юф шашлэ, клэлэцлыкьу йыгы-плэ 130-рэ, гэсэнэгьэ тедзэ кьэзытырэ учреждение 21-рэ шэлажьэ.

Непэ анахь юфыгьошхоу шытыр еджаплэхэр илээсыклэ еджэгьум фэгьэхьазыргьэнхэр ары. Ахэм ягьэцкьэжьын пэлухьанэу сомэ миллиони 108-рэ мин 914-рэ афатлупшыгь, аш шыщэу миллион 34-рэ мин 509-р муниципальнэ

они 7-рэ мин 12-рэ атырагьэ-клэдэшт. Клэлэцлыкьу сэкьатхэм пэрыохьу ямылэу еджаплэм шызеклонхэмклэ юфтхьабзэхэм апае кьэлэ бюджетым шыщэу сомэ миллиони 2-рэ мин 788-рэ еджаплэхэм афатлупшыгь.

Мыекьуапэ иеджаплэхэм гэцэкьэжьын юфшлэнхэр ащаухыгь плэми хьушт. Еджэплэ 13-р илээсыклэ еджэгьум фэхьазыр. Неуш ехьулэу еджэплэ 8 хьазыр хьушт, мы мазэм и 20-м ехьулэу еджэплэ 5-р хьазырышт, адрэхэм шышхьэлум и 25-м нэс юфшлэнхэр ащау-

Адыгэкьал

Мыщ еджэплэ 7 кьыхеубытэ. Гьэцэкьэжьын юфшлэнхэм апае сомэ мин 819-рэ Адыгэ-кьалэ фатлупшыгь, аш шыщэу мин 253-р кьэлэ бюджетым кьыхэкьыгь. Ахьщэр модернизацием кьыхиубытэрэ юфтхьабзэхэм апае атлупшыгь. Аш нэмыклэу, муниципальнэ ахьщэрклэ краскэхэр ыкли лакыр ащэфыгь, ахэм сомэ мини 100 апэлухьагь. Гьэцэкьэжьын юфшлэнхэр зыпшгь дэклыхэр еджаплэхэм яюфышлэхэр арых.

Мы кьалэми юфшлэнхэр ащаухыгь плэми хьушт. Еджэплэ 4 хьазыр, мы мазэм и 17-м джыри еджэплэ 2 хьазыр хьушт, гурыт еджаплэу N 1-р шышхьэлум и 25-м ехьулэу аухышт.

Адыгэ Республикэм непэ мафэрэ зыщеджэхэрэ кьэралыгьо ыкли муниципальнэ еджэплэ 149-мэ, пчыхьэ еджаплэу 9-мэ юф шашлэ, клэлэцлыкьу йыгыплэ 130-рэ, гэсэнэгьэ тедзэ кьэзытырэ учреждение 21-рэ шэлажьэ.

бюджетхэм кьахэкьыгь. А ахьщэмклэ еджаплэхэм яунашхьэхэр, кьэзыгьэфбэрэ системэхэр зэблахьугьэх, шьхьаныгьупчэхэр клэу ахагьэуцагьэх ыкли нэмыклэ гэцэкьэжьынхэр шыкьуагьэх.

Еджаплэхэм ащыщыбэм гэцэкьэжьын юфшлэнхэр ащаухыгьэх. Адрэхэм шышхьэлум и 25-м ехьулэу ащаухыштых. Зэклэ районхэм ыкли кьалэхэм еджаплэхэр илээсыклэ еджэгьум зэрэфэхьазырхэр зыуплэ-клушт комиссиехэр ащызэхашагьэх. Ахэм ахэтхь МЧС-м ыкли Роспотребнадзорым яюфышлэхэр. Мы мазэм и 10-м кьышгьэгьажьагьэу ахэм юф ашлэ, и 25-м нэс еджаплэу хьазырхэр ахэм кьагьэнэфыштых ыкли аштэштых.

Министрэм кьызэрэхигьэ-шыгьэмклэ, жьы дэдэу е аварийнэу, е машо кьышхьу-нымклэ шынагьоу республикэм еджаплэ итэп.

Етланэ кьалэ ыкли район пэпч шьхьафэу еджаплэу арытхэм яюф изытет министр кьытегушылагь.

Мыекьуапэ

Зэкьэмклэ еджэплэ 30 мыщ дэт. Ахэм ягьэцкьэжьын пэлухьанэу сомэ миллион 34-рэ мин 289-рэ афатлупшыгь. Аш шыщэу миллион 17-рэ мин 279-р ежь муниципальнэ бюджетым кьыхэкьыгь.

Ахьщэу атлупшыгьэр зыпэ-лухьащтыр гьээнфагьэу шыт. Аш фэдэу гэсэнэгьэм имодернизацие сомэ миллион 24-рэ мин 489-рэ пэлухьащт. Машо кьэмыхьунымклэ юфтхьабзэу зэрахьащтхэм милли-

хьыштых. Программэу «Безбарьерная среда» зыфилорэм (сэкьатныгьэ зилэ клэлэеджа-клом пэрыохьу имылэу еджаплэм шызеклоном) кьыдилгытэрэ юфтхьабзэхэр юныгьом и 1-м ехьулэу амыухынхэ алгьэ-кышт, ау еджаплэр хьазырма ауплэклэ зыпуклэ, ар кьы-далгытэштэп.

Юныгьом и 1-м ехьулэу гэцэкьэжьын юфшлэнхэр «Эколого-биологическэ лицееу N 35-м» шамыхынхэ алгьэкьышт. Аш иунашхьэ подрядчикэу ЖЭУ-6-м зэблехьу, ау юфшлэныр жьажьэу макло.

Джэджэ район

Районым зэкьэмклэ еджэплэ 13 кьыхеубытэ. Ахэм гэцэкьэжьын юфшлэнхэр ащызехьэгьэнхэм пае сомэ миллион 11-рэ мин 395-рэ фатлупшыгь, аш шыщэу сомэ миллиони 2-рэ мин 713-р район бюджетым кьыхэкьыгь.

Гьэсэнэгьэр модернизацие шыгьэным пае сомэ миллион 9-рэ мин 365-рэ пэлуагьэхьащт. Аш шыщэу район бюджетым сомэ миллиони 2-рэ мин 583-рэ кьыкьыгь. Еджаплэхэм машо кьащымыгьэхьугьэным фэгьэхьыгьэ юфтхьабзэхэм сомэ миллиони 2-м ехьу апэ-луагьэхьащт.

Районым иеджаплэхэм гэцэкьэжьын юфшлэнхэр ащаухыгь. Еджэплэ 7-р хьазыр, 4-р шышхьэлум и 15-м нэс хьазыр хьуштых, гурыт еджаплэхэу NN 1-м ыкли 5-м шышхьэлум и 25-м ехьулэу юфшлэнхэр ащаухыштых. Клэлэеджаклохэм ябжыхьэ зыгьэпсэфыгьо мафэхэм гурыт еджаплэу N 5-м ишхьаныгьупчэхэр зэблахьуштых.

Коцхьэблэ район

Еджаплэу итыр 13. Ахэм ягьэцкьэжьын пэлухьанэу сомэ миллиони 5-рэ мин 596-рэ атлупшыгь, аш шыщэу район бюджетым сомэ миллионрэ мин 386-рэ кьыкьыгь. Юфшлэнхэр еджаплэхэм яюфышлэхэм апшгь дэклых. Ахэр аухыгьэх плэми хьушт. Еджэплэу хьазыр, адрэхэр непэ ехьулэу аухынхэу шытыгь.

Красногвардейскэ район

Мыщ еджэплэ 16 ит. Ахэм ягьэцкьэжьын пае сомэ миллион 9-рэ мин 146-рэ афатлупшыгь, аш шыщэу миллион 3-м ехьу район бюджетым кьыхэкьыгь. Еджаплэхэм ащыщэу 7-р непэ ехьулэу хьазыр.

миллион 14 фэдиз фатлупшыгь, аш шыщэу район бюджетым миллиони 4-м ехьу кьыкьыгь. Зыпэлуагьэхьащтыр гьээнфагьэу ахьщэр агьэфедэ. Непэ ехьулэу еджэплэ 6-р илээсыклэ еджэгьум фэхьазыр, шышхьэлум и 15-м ехьулэу джыри 6 хьазыр хьушт, и 17-м ехьулэу 7-мэ юфшлэнхэр ащаухыштых, еджэплэ 2-мэ шышхьэлум и 20-м нэс юфшлэнхэр ащыклоштых.

Илээсыклэ еджэгьум ехьулэу амыухынхэу кьашлошлы юфшлэнэу Инэм гурыт еджаплэу N 2-м шыклохэрэр. Аварийнэ юфшлэнхэр мыщ класэу шырагьэжьагьэх. Подрядчикэу ООО-у «Торговый дом «Диол» зыфилорэр ары юфшлэнхэр зэхэзыщэхэрэр.

Теуцожь район

Мыщ еджэплэ 15 ит. Ахэм ягьэцкьэжьын пэлухьанэу сомэ миллионитлурэ мин 495-рэ афатлупшыгь. Аш шыщэу район бюджетым сомэ мин 270-рэ кьыхэкьыгь. Аш нэмыклэу, краскэхэм ящэфын район ахьщэу сомэ мин 480-рэ пэлухьагь.

Гьэцэкьэжьын юфшлэнхэр аухыгьэх плэми хьушт, еджэ-

Жьы дэдэу е аварийнэу, е машо кьышхьуным-клэ шынагьоу республикэм еджаплэ итэп.

Мы мазэм и 17-м ехьулэу джыри еджэплэ 7 аухышт, кьэ-нэрэ еджэплэ 2-р шышхьэлум и 25-м нэс хьазыр хьушт.

Мыекьопэ район

Мы районым еджэплэ 26-мэ юф шашлэ. Ахэм язэтегьэпсы-хьажьын пае сомэ миллион 14-рэ мин 962-рэ фатлупшыгь. Аш шыщэу район бюджетым сомэ миллиони 4-рэ мин 292-рэ кьыкьыгь. Аш нэмыклэу, муниципальнэ ахьщэрклэ псэолэшл материалхэу сомэ мин 750-рэ зытефэрэр ащэфыгь. Гьэцэкьэжьын юфшлэнхэр зыпшлагьэхэр ежь еджаплэхэм якьлэлэгьаджэхэр арых.

Непэ ехьулэу еджэплэ 22-рэ хьазыр, шышхьэлум и 15-м ехьулэу джыри 2 хьазыр хьушт. Анахь зытешыныхьэхэр еджэплэ 2 — ахэр поселкэу Победэм дэт еджаплэу N 4-мрэ Каменноостскэм дэт гурыт еджаплэу N 11-мрэ арых. Ахэм гэцэкьэжьын юфшлэнхэр класэу ащырагьэжьагьэх.

Тэхьутэмыкьое район

Мыщ еджэплэ 21-рэ ит. Ахэм ягьэцкьэжьын пае сомэ

плитлу непэ хьазыр, адрэхэр шышхьэлум и 15-м ехьулэу аухыштых.

Шэуджэн район

Мыщ еджэплэ 12 ит. Ахэм ягьэцкьэжьын пае сомэ миллион 4-рэ мин 494-рэ атлупшыгь, район бюджетым зыпэри кьыхагьэкьыгьэл. Ау лакхэр, краскэхэр кьащэфынхэм пае район бюджетым шыщэу сомэ мин 850-рэ еджаплэхэм арытхь.

Гьэцэкьэжьын юфшлэнхэр районым ащаухыгьэх плэми хьушт. Непэ ехьулэу еджэплэу хьазыр, шышхьэлум и 15-м еджэплэ 8-мэ гэцэкьэжьын юфшлэнхэр ащаухыштых, шышхьэлум и 20-м ехьулэу еджэплэу хьазыр хьушт.

Хьатыгьужьыкьуае дэт гурыт еджаплэу N 6-м гэцэкьэжьын юфшлэнхэм апэлухьанэу фатлупшыгьэ ахьщэр ыгьэфедэагьэл. Аукцион тло зэхашагь, ау юфшлэнхэр рагьэ-жьагьэхэп. Еджаплэм фатлупшыгьэ ахьщэр нэмыклэ юфтхьабзэхэм апэлуагьэхьащт.

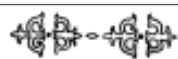
СИХЬУ Гоцнагьу.

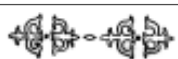
Литературнэ нэклубгъу

ЛЪЭШКЪЫМ

ИХЪАРЗЫНЭЩ
ТЕУЦОЖЪ ШЫГЪУ

Пэублэ гуцыл

Нафэу зэрэщытымкIэ, «Теуцожъ Цыгъо ыусыгъэхэм янахъыбэр жэрыло Iорыуатэмэ ащыщ хъужыгъэх. Нэ-ужым, тхэныр адыгэмэ ялэ зэхъум, Цыгъо кылохэрэр атыхъу фежыгъэх. Я XX-рэ лIэшлэгъум ия 20-рэ илъэсхэм ыкIэхэм къащажэ Цыгъо иусэхэр тхылъыпIэм рагъэкIоу зыфежыгъэхэр...»

* * *

Сыкэзылтыфгыгъэ сянэу
АнахъышIу сызгъэгъурэм
СигъэлъапIэу, слъэкIапIи лыцIагъэу,
Сигъэгъэ зэпыгъэу,
Цуао ситымэ,
Кутанэ куцэрыхъыр кыстеуцоу,
Цокъэ псауи кысщымылъгъэу,
Цоу ахэкIырэ пстэуми къызгъэгъазэу,
Бзэджагъэу IэнапIэм Iухъухэрэр кы-
стральхъэу,

Псынэ шъугъэ орыжъ псыхъэ сагъа-
кIуи,

СыздэкIуагъэм псы исымыгъуат.
Аубэтэгъэ унэжъу агъэстыгъэр кы-
стральхи,

Лъэш дэдэу сыгу хагъэкIи,
Синыйбджэгъу кIалэхэм сакъхашы-
жыгъагъ.

Ащ фэдиэ зибзэджагъэ дунэе мэзахэр
зэпрагъази,

Тыгъэ нэбзыеу тищылэкIэ шIагъо
Ихбзэ дахэм сыкыыхъахъыгъ.

* * *

Зыгу къыпфэмызырэм

Илыуэ нэшIошI,

ШIу узымылгъэгъурэм

Уигъэеныр гъэаждж...

НАХЪЫНЭРЭ
ТИЩЫПАКI

ТхъамыкIэм икIалэ
Къогъум кыкыоплгъэу,
Ахъшэ зиджыбэ илтым
ИкIалэ рагъаджэу,
Баим икIалэу еджагъэм
Гъогум тытыримыгъахъэу,
ТигъашIэр тагъэхыгъэ.
Гъэм къэтхыжърэр
КыгъашIуашхъэу,
Пщы-оркъымэ ашхыщтыр

Тэ тшIгъэ дэкIэу,

ЕгъэзыгъэкIэ тылжыагъ.

ГъупчъэжыемкIэ къэтхыжърэр

КIымэзыхым тфимыкыу,

КынкIэ къэтхыжърэр

Байжымэ тшIуашхыжъ.

Тятэжымэ ящыпакIэти,

Гъупчъэжым кылыгъыухъу

Мыжъуахъом кыдадзэу,
Кужым тырадзэ,
ХынакIо тырашажэ.
Тятэжъ цумэ якIыпкъауо,
Мэщы хъасэм тынигъэсымэ,
Хъэсапэм тегъэуцу.
ТыхэлэнкIэ тышхъахъэу,
Чъэпышхори кытехагъ.
Ау щытыми мафэр тэгъако.
Хъэсапэр тэукъэбзы,
Къэтэгъазышъ, тыкыэкIожы,
Тятэжымэ джар ящылэкIагъ.

* * *

Шъыпкъагъэм фэбанэрэр лъыхъужъ,
Жъалымэгъэ зехъэр мэхъадж.
Мэхъаджэ пстэури бзэджаши —
ШIуэкIэ уащымыгъу...

* * *

Адыгабзэр кыземыжъэм,
Джэныкыо яжэм лъэужыбэр фэтэшIы,
Пшастэ ашIымэ тянэжымэ тагъашхэ,
Тышхэхэмэ, хъаблашхъэр тэкIухъэ,
Тызэрыхъэрэм пшысэжыбэр щыгъэло,
Гушылэ пкIэнчъым тицIыфыгъэр ела-
жъэ,

Тылэжыри ефэндымэ тIэкIахы,

Тиадыгъ хабз — тибзылтыфгыгъэ

ГъучIы мастэм рэлажъэ.

Мылэжыагъэу пщы-оркъыжър кышэ-
си,

Пшээшгъэ щысым гъэжъолъгъэу кыфа-
кIуи,

Пшэашгъэр кын хегъахъэ.

Хъаблэр фызIуагъагъэ.

КузэкIэт кыкIаши,

Лъыжъ гъусэхэр кыфаши,

Чылтгъуищ фекIухъэ,

Гъэжъо кухыищ фегъоты.

Зыретым, тхъауегъэпсэу кыриуагъ.

Пщым ыуагъэр ашIодэгъоу,

Гъэжъо кухыищыр агъэкIоди,

Iогум дэтхэр дэкIыжыгъэх.

БЗЫКЪО ЗАУ

Бзыикъо кIэй гуцэр хъоошху,
Лъышхори псыхъоу шагъачъ...
Шапсыгъэу кызылукIагъэр
МэкъумэщышIэ лэжыагъу,
ЗыкIэдэхэрэр яшхъафитыгъ,
ЯщылэкIэ-псэукIэ зэфагъ.

Къаухъумэрэр япIэстэ Iан,
ПкIэнтIэпсыкIэ къалэжыгъэу
Ямэщы хъас, ягъэлэхъужъ.
ШапсыгъэлIхэр хъадэгъум щымышт,
Топыщэ гуихым ахэр пэшIуекIу,
Ерэджыбэжыри ащ афимыкыу,
Бэмэ ялашэр кохъо-щэмэдж.
Хъаджэмыкыо пщышхом
Дзэшхоу ыугъоигъэр фимыкыу,
Къээзкъ шыу шъищ, топыри
Урыс пачыхъэ бзылтыфгыгъэм* кыIэх.
Лъэрыгъэмэ заригъэлэгъу чыжъэрыплъ,
Заор заурым иоркъхэр ытамэу
Зуаплэр кыпллыхъанэу ар къежъ,
Ау ежъэгъэ мыгъо ар фэхъу.
Мыхъужыныщэ зытефэгъэ улагъэм
КIуачIэ зыфигъотыжыи, иаужырэ щэр
Пый шыхъахы ретIупш...

ДжитIум язэу щытхъур нахъ зифэ-
шъуашэр

Шъо къашъуло, сэ ащ кыщысэхуы...

*Россием ипачыхъэу я II-рэ Ека-
теринэ

Узыгъэгъозэрэ ухыпI

Цыгъо мэкъумэщышIэ лэжыагъуагъ:
чыракIозэ, чэмахъозэ, шъошIэным фэ-
Iазэзэ щыIэныгъэ гъогу мыпсынIагъо
кышхырищыгъ. Еджагъэу цыгъыгъэп.
ШыкIэпщынэо Iэзэ дэдагъ. Жэбзэ дэхэ,
жэбзэ лъэш дэдэ Iулыгъэти, апэм ордэ
усыным зыфищэгъ. Ащ тетзэ етIанэ
дунайжым ищылэкIэ-псэукIэ хъэзаб
мыухыжъ акылыр, шIэныгъэр кыфи-
гъэагъуагъ, урыс поэтым «поэзия душа
народа» зэрилогъагъэу (Пушкиным
игушыIэмэ Цыгъо хэшIыкI афыримы-
IагъэнкIи хъун, ау!...), тIэкIу-тIэкIуэ

жыюешхоу поэтир гъобэкыое ныбжы-
кIэм ыбгъэу кыдигъэтэджагъ. Арэ-
уштэу хэтзи, сыдигъокIи зэрэхъу хаб-
зэу, усэ зэхэлъхъаным Теуцожъ Цыгъо
дихъыхыгъ, еу Iоу рихыжыагъ. Поэт-
ашугым кыIозэ усэ бэ дэдэ аригъэт-
хыгъ, хэкум игъэзетмэ къаригъэхъагъ.
Адыгабзэм имызакъоу, урысыбзэкIэ
зэдзэкIыгъэу Мыекъуапэ, Краснодар,
Москва хэшыпыкIыгъэ усэхэр зыдэт
тхылхэр къащыдигъэкIыгъэх.

ЗэлъашIэрэ поэмэ, «Пщы-оркъ
заом», ятIонэрэр, «Мафэкъо Урысбыир»,
кIэкI шъыпкъэу кыкIэлъыкIощт. Нэ-
ужкIэ тIури «историем ехыIлэгъэ апэ-
рэ произведениехэу адыгэ советскэ ли-
тературэ ныбжыкIэм фэхъуштых (Кэс-
тэнэ Д.)». КъэшшэIэжымэ, «Пщы-оркъ
заом» мыщ фэдэ сатырэхэр ипэублэх:

**Дунэежым изэрэщытыгъэ цы-
мыгуазэм**

ДунэжкIэм цыгъозэгъуае фэхъушт...

Поэмэр ашуг лIыжым кыIозэ
«тхылъыпIэм зырагъэкIум» ыныбжыкIи
(83-м итыгъ), иакъылкIи, инамыср
инасыпрэкIи, усэ зэхэлъхъанымкIэ Iэпэ-
Iэсэныгъэу ылэ къыригъэхъагъэмкIи —
пстэумкIи щыIэныгъэм игупчэ пыгъэ дэ-
дэу иуцогъагъ. Поэмэ цIэрылом адыгэ-
хэмкIэ мэхъэнэ ин зилэгъэ хъугъэ-шIа-
гъэр, Теуцожъ Цыгъо ежъ 1855-у кызы-
хъухъагъэр, пкъэу ыкIи лъапсэу фи-
шIыгъ. Шъузэрэщыгъуазэу, лъэхъаныр
жыокужыоустху зэпымыужэу пщыхэмрэ
оркъхэмрэ «заор зышагъэхъазырырэм
ижъобгыпIэ дэдагъ».

«Пщы-оркъ зау» зыфиIорэмрэ истих
пчъагъэхэм апаерэ Теуцожъ Цыгъо
1939-рэ илъэсым ордэнэу «Трудовое
Красное Знамя» зыфиIорэр кыфагъэ-
шъошагъ. Мы илъэсым народнэ поэтыр
лэжыагъэхэм ядепутатхэм яхэку Совет
идепутатынэу хадзыгъ.

«Советскэ писательхэм я Союз и Прав-
ление ипрезидиум Теуцожъ Цыгъо фэгъэ-
хыгъэ некрологэу газетэу «Правдэм»
январым и 28-м кыыригъэхъагъэм щит-
хыштыгъ: «Январым и 26-м илъэс 85-м
итэу Адыгеим инароднэ поэту Теуцожъ
Цыгъо игъашIэ ыухыгъ...»

Илъэс пчъагъэм кыкIоцI поэтием
илэжыэкIо хъалэл гушыIэу кылушы-
кIырэ пэпчэ зытхэу, ар тхылъыпIэм щы-
ззыгъэфэжъэу ашугым игъусагъэр, емы-
зэщыжъэу дэлэжыагъэр типисатель
шIагъоу, дунэрэ щытхъур зифэшъуашэу
Кэстэнэ Дмитрий...

P.S. — Сэ сыусыгъэ Iаджи сигъэшIэ
кIыхъэ сщигъэгъупшэжыгъ, кIодыгъэ.
Лъыжъ гукъэкIыжыр дзыо гъуанэм фэд,
бэ кIэтэкъу, макIэ кыенэжы, — ылошты-
гъэ Цыгъо. МакIэми-бэми мэкъумэщы-
шIэ ашуг лIыжым иакъыл кыпыкIы-
гъэр зэкIэ дышхъэхъуцIанэу лъэпкъым
иегъэшIэрэ хъарзынэщ кыыхэнэжышты.

Литературнэ нэклубгъу

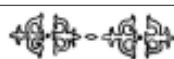

ЛЪЭШКЪЫМ

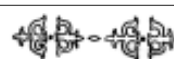

ИХЪАРЗЫНЭЩ

ЮШЪЫНЭ ХЪАЗРЭТ

Пэублэ гушыл

Іэшынэ Хъазрэт лэшлэгъуныкыо фэдизрэ лэпкэ литературэм игубгъо-бгъоджхэм ащылэжъагъ. А уахтэм кыклоц тхылъу кылэклекыгъэхэм ежъ писателым ихудожественнэ дунэе хъоо-пщэо тегъэпсыхъагъ ащигъэпсыгъ. Адыгэ критик цлэрылоу Лэпцлэрышэ Хъалидэ зэрэхигъэунэфы-кыштыгъэу, а дунэе хъоо-пщэоом шылэныгъэр сыдигъоклы шыжъотыгъ. Лэшлэгъоу ащ кыриуы-тэрэм шыпкыгъэшхо хэлъу, шылакэр, дэх-гъэ-иныгъэ-гъэцыкыгъэ фимышлэу, зытетым тетэу тхылъеджэм ыпашъхъэ кырилъхъэщтыгъ.

Іэшынэ Хъазрэт Теуцожь районым икъуаджэм ащыщэу Гъобэкъуае 1926-м кышыхъугъ. Илээ-

сибл еджапэр кыуухыгъ. Ащ лыпытэу клэлэ ныбжыкылар лэжъэкыо лъагъом теуцагъ. Кыныбэ ыушэтыгъ. Ушэтыплэу пэклекыгъэм ихъатыркыла усэ, баснэ, рассказ, повесть ыкы роман тхыгъэ шлэгъуабэ кылэклекыгъ. А пстэум инахыбэр урысыбзэкли, нэмыкыбзэкли зэдзэклигъэхэу Мы-екъуапэ, Москва ятхылъ тедзэплэхэм къащыдигъэкыгъ.

Я ХХ-рэ лэшлэгъум ияллонэрэ клэлэныкыо, критикым зэритхыштыгъэу, отечественнэ литературэм илэжъэкыо писателышхо идунай 1994-рэ илээсым ыхъожьыгъ.

Мэлахъом икъашъу

Рассказ

... Ар зыхъугъэр Отечественнэ ззошхор къежъэным ыпкыла. Ащыгъум сэ илээс пшыкылуф горэ сыныбжыгъ, сянэ-ссятэм салъэхэу тикъуаджэ сыдэсыгъ. Тикъоджэ цыкылоу унэгъуишъэ горэ нахъ зыдэмысыр зэе Іуашъхъэм ылтэпсэ члэгъэпкылагъэу члэс. Зэе Іуашъхъэр ащ фэдизэу лъагъэп, метришъэрэ шъэныкыорэ хъун илэгагъэр, ычапэу чылэм кыфэгъэзагъэм зэе чыгыр бэу кытеклэ, ау бгышъхъэм тригонометричэскэ шышкэ горэм нэмыкы тетэп, уц къашхъу, мэлхэр, чэмхэр шэхъух. Іуашъхъэм утетэу укыеплыымэ кыоджэ цыкылуф пэгъу исым фэдэу олэгъу. Цыфэу тетыри уплэмэ кызошлэжы, ащ фэдиз кыин пымылгъагъоу.

Джа зэе Іуашъхъэм мафэ къэси, пчэдыжым сыхъатыр пшы-пшыкылузхэм адэжъ колхозым имэлахъоу Батмэн кытехъэш, имэлэхъо бэщ джау шышкэм ресэишъ, ынэлу чылэмкыла кыгъэзагъэу тлэкырэ къэплэ. Етланэ, еу, зэфакломкыла кырегъажъэш, къашъохэр зэблихъухэзэ, зыгъэ-лэатэмкыла еухыжы. Маклэп ащ дэхъашхъынэу кыуаджэм кыдэ-кылар: клалэр зэклекыгъэу, ышъхъэ фимытжыгъэу, умышлэмэ ышлэрэри ымышлэжъэу. Зэе-Іуа-ехэр зыгорэм дэхъашхъын фалэ-хэба. Батмэн кышъоным зэриуб-лэу кырагъажъэ:

— Шьолэгъуа, Батмэн кытехъагы!

— Шьуеплэ, шьуеплэ, зэфаклом хэкли ислъамыем зыритыгъ!

— Зыгъэлгъати къэшлэу ар къэшъулэгъун!

— Сьд шьулуа тлурьту кыы-зыклемышлэрэр?

— Узынэбгырэу тлурьту укыешлэуштыгъ, сиблагъэ!

Узынэбгырэу ... Джа чыплэм сэри сэгупшысагъ: Батмэн иза-кыоу къэшъо шьулуа, цыфыр

сыдэуштыгъ изакыоу къэшъошта? Кло, ежъ зыгорэ ыгу риубытагъэу, ащ кыдашъоу кычлэкыин. Джынэмэ кыдашъоу зылон кыахэ-кыгъ, ау сэ сыхахыкыла шлошъ хъугъэп, тиклэгъаджэмэ джынэ зэрэшымылэр шлошъ агъэхъу-гъахъу сыштыгъ. Ау сыдэуш-тэу а зы охътэ дэдэм тефэу Бат-мэн къашъора, джащ сэгупшы-сэу сыфежъагъ. Армырми сшлэн шылагъэп, школым тыкытлуп-шыгъагъ, джы сызымыгъэзэщын кызгъотыгъагъ. Мэфэ ренхэм чыгъмэ пхъэшъхъэ-мышъхъэу зыгъоу кыхъурэр къапысэу са-пэсыштыгъ е кыолэбзыхэмрэ тхъаркыохэмрэ къалысчыхъэу ауж ситыштыгъ. Клалэхэр шъхъадж ипакыла хэтыгъэх, тицагу кыда-хъэрэр мэклагъэ. Кло, загъорэ тигъунэгъоу шыс тятэшым ипшъа-шъэу Мариет таджъ кыдахъэ-мэ тлэкырэ Іэгуао тызэдешлэу кыхэкыштыгъэ. Янэрэ ятэрэ пшъашъэр янэплэгъу рамыгъэ-кылау, клалэхэр пчыхъэрэ кылы-рамыгъахъэхэу шытыгъ. Лэупа-кыларэ ягошэ Кокойрэ чыжъэу плэштыгъэх, япшъашъэ зэрап-сын клалэ кыуаджэм кыдагъэ-кыштыгъэп, машинэ псынклэм исэу районым кыкыларэ кылы-кыушлэ иным нэмыкы. Ауштэу зыкыштыгъэхэри зышлэрэм, ау сятэшымрэ ягуашъэрэ чылэмэ кыа-хъашхъэр, ренэу даушыгъэ горэм пыгъэнагъэхэу пылынхэр янэрыгъэу шытыгъ.

Зэгорэм Мариет дахэм, сысэ-мэркыуэзэ, еслагъэ:

— Умышлахэу джа кыапорэм уратыгъ о.

— Дэгъуба сыратымэ! — щыгъэ Мариет. — Машинэм си-сын, ори загъорэ укыизгъэ-тысхъан.

Ау сэ сыгу рыхыштыгъэп а

псэлъыхъор, силоф хэлъыкыла е кысышлагъэ шылэкыла арэп, ау зызэрэшлэшыжырэм, мафи чэши ымылоу зышыфаем Мариет дэжъ кызэрэклорэм, адрэ тичылэ клалэхэр ащ зэрэпамышыхэрэм пае.

— Тэ ушы, пшъэшъэжъый?! — Кокой ымэкъэ пхъашъэ къэлугъ.

«Бэрэ укыэмджэу упэлъыгъ» сэри сыгукыла еслагъэ. Мариет кысылшыштыгъ, ишыгъэу, ышъ-хъац шлэцлэу блэгъэу ыкыбы кы-дзыхыгъэу, ыпшъэ фыжъ хъурэ-ябзэу кычлэщэу кылэпчэжъы-ер Іуихи, ядэжъ дэхъажыгъ.

Кокой ымакыла кылоу фежъагъ: — А синынэ гушэм сырихи, тэ ухъугъ, пшъэшъэжъый?!

Умышлэмэ непэрэзымафэм имысыгъэм фэдэу ыпхъу еушыгъеу фежъагъ, ащыгъум сыхъа-ныкысуи Мариет дэтыгъэп.

Зэгорэм ежъ Кокой таджъ кыдэхъагъ, джа сыхъат дэдэу Батмэн Іуашъхъэм кызышты-шъорэм тефэу. Сэ мэлахъом сеп-лыштыгъ, ашъыу, уемышлын умышлэклэныу ар дахэу, зыди-шлызэ, зэфаклоу кыешлэштыгъэ. Кокой ашъу кылытытагъ.

— Сыда мо делэм узыкыле-пльырэр? — Іуашъхъэмкыла Іушлэ ышлэ ар кысэушчыгъ. — Ы-ы...Делэ шымылагъэмэ хэт мэ-лахъо клони...

— Ауштэу умышло, Кокой, — сэ мэкыла-макылау сыфэсакылау кыслагъэ, Кокой кызыгубжыкыла шлу зэрэсымыгъэхыштыгъ сэшлэ-ти. — Пшлэнэп, Батмэн уима-хъулэ хъункыла мэхъу...

Сызэнэгуегъэ шыпкылар кыс-чышлыгъ.

— Сыд плуагы ар?! — Кокой нэкыла силыным фэдэу кысфи-

лыгъ. — Зэ кыложыа кыэплуа-гъэр, шъхъаубат? Сыд, ори а Іуашъхъэм кышышъорэм фэ-дэу... узэклекылагъа?!

— Хъурэр макла, еслагъэ ны-Іэп шыу, — клэслэшъужыныу сыфежъагъ.

— Ащ фэдэ хъун ылтэкыштыгъ, кыбгырылауагъа?! — Кокой кы-стекуагъ. — Сэ сыпсау, сынэ кыаплэгъу мы дунаим сытетыфэ мош фэдэ зэклекыгъэм спхъу дэкыштыгъ!

Ишыпкылау Кокой губжыгъэ. Тяни кыкыла унэм ригъэблэгъагъ шыхъае, кыфэуштыгъэп, цышлэзэ, кызымыплэкылау ядэжъ кыложы-гъэ. Сянэ кысышхъагъ «сыд ащ еплуагъэр?» ылуи. «Сыд ес-лоштыр, зи мыхъун еслагъэп, сишлэшлэ еслагъэ нылэп. Сыда, цыфым ишлэшлэ шъхъашыгуи-хыгъэу ыложын фитыжыба?» Сэри сянэ зезгъэушысыгъэп.

Кыкылауыкылогъэ мафэм, а охътэ дэдэм, мэлахъор Іуашъхъэм кызырэшшышъорэм сеплыныуи сыгу кыкылыгъагъэп, ситхэркыо фыжъ слэгъужырэпты, кыапыр клашъом тесыкыла сэгупафэи сыдэ-кылау. Тикыапырыр тигъунэ-гъумэ яунэрэ зэпэмычыжъэу шы-тыгъэх, азыфагу чыгу тлэкыла ылыгъ, ар уц къашхъоу шытыгъ. Сымышлахэу моу кыапырышъ-хъэ гъуанэм сызидэплым, слэгъ-гъугъэр гъэшлэгъоны: уц къаш-хъом слэгъужырэпты, кыапыр клашъом тесыкыла сэгупафэи сыдэ-кылау. Тикыапырыр тигъунэ-гъумэ яунэрэ зэпэмычыжъэу шы-тыгъэх, азыфагу чыгу тлэкыла ылыгъ, ар уц къашхъоу шытыгъ. Сымышлахэу моу кыапырышъ-хъэ гъуанэм сызидэплым, слэгъ-гъугъэр гъэшлэгъоны: уц къаш-хъом слэгъужырэпты, кыапыр клашъом тесыкыла сэгупафэи сыдэ-кылау. Тикыапырыр тигъунэ-гъумэ яунэрэ зэпэмычыжъэу шы-тыгъэх, азыфагу чыгу тлэкыла ылыгъ, ар уц къашхъоу шытыгъ.

Сызэнэгуегъэ шыпкылар кыс-чышлыгъ.

— Сыд плуагы ар?! — Кокой нэкыла силыным фэдэу кысфи-

хъэмкыла сызэплэм... Батмэн машлор кыыригъэкылау къэшъо. Умыгъэшлагъо плэкылымэ!

Батмэн Іуашъхъэм тет, пшъа-шъэр яшагу дэт, етлупшыгъэу кызыдэшъоу, зэфаклор аухи ислъамыем зыратыгъ, ислъамые ужом зыгъэлгъатэм фежъагъэх. Къуаджэм шыщ зырызхэр ура-мым тетэу мэлахъом дэхъашхы, «мош ехъу зышъхъэ имылым мэлхэр ыгъэхъунха» зэраложы, хъурэ шыпкылар сэщ нэмыкы ышлэрэп. Сэ Мариет седжэмэ сшлэишъоу сыгу кыкылау, ау синасып зызэрэсІэжагъэр нахъ, ыгу кысэбгъэныекыла мэхъу. Сэ Мариет ыгу хэзгъэклэныу зыкыла сыфэгъэп.

Джауштэу клалэмрэ пшъа-шъэмрэ язычэзыу къашъо аухыгъ. Мариет, тхъагъэпцлэ цыкылум кыулыкыушлэ иныр ыгу рехъу хъаулыеу кысылауагъ, кысысэ-мэркыуэу сышлэклалэу. Мариет янэ-ятэхэм сэ слэгъурэр шкы-хъаплэу алэгъугъэми ашлэшъ хъуныеп, мэлахъор япшъашъэ кыдэгъушылэу зыкыла кыаплэш-лофагъэпты, ащ фэдэ гухэлэ кы-фыриліми ашлэштыгъэп. Ашъыу, зэрэчылэуи а Іофым хашыкыларэ шылагъэп, сэри ошлэ-дэмышлэу сшлэнэу хъугъагъэ.

Джы укыкылаушчыгъэ пшлэ-ишъошт: сыд рыкыложыгъа а ныбжыкылытлэмэ яшлэушъы-ныгъэ? Джэуапым бэрэ усымы-гъажэу кыысолопэн: пстэури дэ-гъоу зэпыфагъэ. Мариет шъэфэу икыла мэлахъом дэкылауагъ. Пкылэ-чъэу зы жэмылан куп кыбарыкыла зэралэхъэрэ зылауагъэхэр ары. Батмэн клэлэ псау, клэлэ лэжъа-кылоу мош фэдиз илэсым колхо-зым хэт, мэлэхъо пэрыт, клэлэ хъазынэхэри кыфэхъугъэх зым нахы адрэр нахъ дахэу.

Зыгъэхъазырыгъэр ЦУЕКЪО Юныс.

ЮФО-м ифэшъошэ чыплэ щилыгъ

Джащ фэдэ зэфэхьысыжъ уегъэшъ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет блэкыгъэ бэрэскэшхом илэгъэ игъэклотыгъэ зэхэсыгъом Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкІэ ыкІи сатыумкІэ иминистрэу Шыхэсэ Махьмудэ къыщилыгъэ докладым. 2012-рэ илъэсым иапэрэ мээихэу къызэтынэкІыгъэм тиреспубликэ исоциальнэ-экономикэ щылакІэ кІэхуэу фэхьугъэхэм къатегушылэзэ, министрэр къащыуцугъ промышленностым, мэкумэщ хьызмэтым, псэолэшшыным, инвестициехэр Адыгеим иэкономикэ хэлхьэгъэхэм зэрэкІагъэушлэхэрэм, кэралыгъо мылкур гъэфедэгъэным, предпринимательствэ цыклум ыкІи гурытым, потребительскэ бэдзэршыплэм, социальнэ-ІофшІэн зэфыщытыкІэхэм зэхъокыныгъэу афэхьугъэхэм.

Промышленнэ комплексыр экономикэм ипэрыт отраслэу къызэрэнжырэу къыхигъэщызэ, кэгъушылагъэм хигъэунэфыкІыгъэ ащ хэхъоныгъэу ышІыгъэхэр проценти 113,4-м зэрэнэсыгъэхэр ыкІи ар ЮФО-м ыкІи Урысыем зэрэпсау агурит пчъагъэхэм зэралокыгъэр. Гушылэм пае, ЮФО-мкІэ ар проценти 106,3-рэ мэхьумэ, Урысые гурит хэхъоныгъэхэр проценти 103,1-м шІокыгъэхэп. Промышленнэ производствэм зэкІэ продукциеу къыдигъэкІырэм ибагъэкІэ Адыгеим Къыблэ федеральнэ шьолъырым ящэнэрэ чыплэр щыубытыгъ. Мыщ дэжыым щыхэгъэунэфыкІыгъэн фае промышленнэ продукциеу къыдзыгъэкІыхэу Адыгеим итхэм апэрэ илъэснэу щэфакІохэм сомэ миллиард 12 зыосэ товархэр зэрарагъэщыгъэхэр. Шыпкыгъэ, кьалэхэм ыкІи районхэм зэфэдэу хэхъоныгъэхэр ашыгъэхэп лон плъэкІыштэп. Мыекъопэ районыр Адыгэбалэрэ продукциеу йуагъэкІыгъэм ибагъэ къыкІычыгъ. Отраслэм иІофшІаКІэ пэрыт нэшанэу илэхэр тапэкІи кьэгъээнжыгъэхэм фэшІ пстэуми апэ рагъэшъыгъэ зэшІуахын фаехэм ащыщыкІи инновационнэ ыкІи инвестиционнэ чаныгъэм хэгъэхьогъэныр, Іеплэсэныгъэ ин зыхэлэ кадрэхэмкІэ предприятияхэр улэшыгъэхэм инэу анаІэ тырагъэтыныр.

Агропромышленнэ комплексми хэхъоныгъэкІэхэр ышІыгъэх. Тызыхэт илъэсым иапэрэ мээихэу отраслэм сомэ миллиарди 3,6-рэ зыосэ продукциеу къыщыгъэхэр 55-рэ мэхьумэ. Кэралыгъо мылкур пэуагъэхэзэ Адыгеим непэ объект 62-рэ шагъэпсы. Республикэ адреснэ инвестиционнэ программэм тегъэпсыкІыгъэу илъэсыр къызиыгъэхэм къыщыублагъэу Адыгеим объект 56-рэ шагъэуцу. ПсэолэкІэхэр шыгъэхэм ыкІи объектхэр гъэкІэжыгъэн-

нахь макІэ хьугъэ. АщкІэ зыгъэ кьэкІуагъэр кІымэфэ-гъэтхэ лъэхъаным лэжыгъэхэмрэ рапсымрэ гектар мин 13,7-рэ зэрэхэкІодыкІыгъэр ары. Ащ ыпкы кыкІэу гурытымкІэ гектарым лэжыгъэу кырагъэ-тыгъэр центнер 28,6-м шІокыгъэп. ГъэрэкІо ар центнер 41,4-м нэсыгъагъ. Бэдзэогъум и 31-м ехьулэу бжыкхэ лэжыгъэхэм ялукхыжын республикэм щаухыгъ. Гектар тельгытэу кыражыжыгъэмкІэ Теуцожь ыкІи Шэуджэн районхэм пэрытныгъэр аубытыгъ, гектар тельгытэу центнер 31,8-м ыкІи центнер 31,2-м нагъэсыгъ.

Мыекъопэ районыр хэмытэу, адрэ район пстэуми былым пашгъэу ащылгъым ипчъагъэ хэхьуагъ. Илъэсым иапэрэ мээихэу икІыгъом ехьулэу Адыгеим зэкІэмкІи былым пашгъэу щалыгъыр шъхъэ мин 51-м нэсыгъ. ГъэрэкІо иапэрэ мээихэу елгытыгъэмэ, ар шъхъэ 3600-кІэ нахьыб. Джащ фэдэу кьэлэгъэн фае лэу, шагубзылэу ыкІи цэу къахыжыгъэм зэрэхъагъэр. Ахэм ябагъэ зэрэхъагъэрэм ипсынлагъэкІэ Адыгеим ЮФО-м ящэнэрэ чыплэр щылыгъ.

Псэолэшшыным иІофшІагъэхэм кІэкІэу къатегушылэзэ министрэм зэрэхигъэунэфыкІыгъэмкІэ, апэрэ мээихым псэолэшІ организациеу пстэуми сомэ миллиарди 3-рэ миллион 344-рэ зыосэ ІофшІэнхэр агъэцкІагъэх. Ар къызэтынэкІыгъэ 2011-рэ илъэсым иапэрэ мээихэу ІофшІагъэу къагъэлъэгъогъагъэм процент 25,4-кІэ нахьыб. Предпринимательствэ цыклум и субъектхэр хэмытхэу, адрэ организациехэм подряд зэзэгъыныгъэ шІыкІэм тетэу сомэ миллион 712-рэ зыосэ Іоф-

хэм Адыгеим 2012-рэ илъэсым зэкІэмкІи сомэ миллиарди 2-рэ миллион 200-рэ щыпэ-Іуагъэхьащт.

Адыгэ Республикэм инвестициехэр шыгъэфедэгъэхэм инвесторхэр зэрэтенэщыкхэхэр тапэкІи нахьышІу шІыгъэным фэшІ хэхъоныгъэхэмкІэ институтхэм, нэмыкІэу кьэплон

хьумэ, Урысые Федерацием и Инвестиционнэ фондрэ Внешэкономбанкымрэ яамалхэр къызыфэгъэфедэгъэхэхэр зэрэфар министрэм хигъэунэфыкІыгъ. Ащ пае региональнэ инвестиционнэ фонд зэхэщэгъэныр шэпхэ шъхьалэу щыгышъ, ежъ зипэщэ министерствэм ащ епхыгъэ Іофыгъохэр непэ зэрехьэх. Ащ дыкІыгъоу Адыгэ Республикэм инвестиционнэ ІофшІэным ехьыллэгъэ изаконни зэхъокыныгъэхэр фашІыгъэх.

Министрэм къызэриІуагъэмкІэ, тиреспубликэ щызэрэхьэрэ экономикэ политикэм

Іорэр. Ащ изы Іофыгъо шъхьалэу алгытэ финанс кьэкІуаплэхэм предпринимательхэр нахь апэблагъэ шІыгъэхэр. Тызыхэт илъэсым а программэм тегъэпсыкІыгъэу агъэфедэнэу республикэ бюджетым сомэ миллион 60 шагъэнэфагъ. Республикэ бюджетым кыхэкІышт мылкурм ибагъэ ишІуа-

гъэкІэ, а Іофым пэІугъэхьэгъэным фэшІ федеральнэ бюджетми сомэ миллион 126-рэ Адыгеим къыфитІупшышт.

Мыр сыдми гушылэу кьодыуе къызэрэмынэжырэу, шІэгъахэхэр зэрэхьыгъэхэр кьэгъушылагъэм щысэхэмкІэ кыгъэшъыпкыжыгъ. Программэм тегъэпсыкІыгъэу предприниматель 280-мэ сомэ миллион 97-рэ хьурэ кэралыгъо Іэпылэгъу аратыгъэх. Тызыхэт илъэсым программэм иІофшІэн лъагъэкІотагъ ыкІи инновационнэ ІофшІэныр гъэлъэшыгъэным, оборудованиемкІэ лизинг шІыкІэр гъэфедэгъэным, производствэр гъэкІэжыгъэным япхыгъэ шІыкІаКІэхэр агъэфедэхэзэ кэралыгъо Іэпылэгъу араты. А лъэныкыом федеральнэ бюджетым кыкІырэ мылкур пэуагъахь. НахьыбэмкІэ мы шІыкІэм кыхиубытэхэр нэбгырэ 50-м ехьу зыІут предприятияхэр оборудованиер гъэкІэжыгъэным иІофыгъохэр зэрэхьэхэзэ республикэм иэкономикэ зилахьышІу хэзышыгъэхэр ары.

Потребительскэ бэдзэршыплэм щыхьурэ зэхъокыныгъэхэм министрэр къатегушылагъ. НэшэнэшІоу ащ хэллэгъошхэм ащыщыкІи товарооборотым зэрэхъагъэр, кьэлэ ыкІи район муниципальнэ образование пстэуми шаплэхэр нахьыбэу къазэралыгъэхьыгъэхэр, сатыушыным епхыгъэ предприятияшхохэр зэрагъэкІэжыгъэхэр ыкІи зэралыгъэр. Рэзэныгъэ хэлъэу хэбгъэунэфыкІыным плъэкІышт илъэснэу кыкІоцІ зырызыщэ сатыум итоварообороткІи, ыкІэ зылытырэ фэІо-фашІэхэмкІи ЮФО-м хэхьэрэ субъектхэм азыфагу Адыгеим апэрэ чыплэр зэрэщыубыты-

гъэр. Джащ фэдэу общественнэ гъэшхэнми хэхъоныгъэхэр ешІых.

Апэрэ илъэснэу товарооборотым сомэ миллиард 27-м нэсыгъ, ар ыпэрэ илъэсым иапэрэ мээихэу республикэм ІофшІагъэу къышагъэлъэгъогъагъэм процент 30-кІэ нахьыб. Непэ Адыгеим зырызыщэ сатыу, общественнэ гъэшхэнлэ ыкІи фэІо-фашІэхэр афэзыгъэцкІэхэрэ предприятие 3258-рэ ит. Аужырэ илъэсхэм республикэм ипотребительскэ бэдзэршыплэ кыуцуагъэх урысые ыкІи ІэкІыб хэгъэу сатыушІ сетехэр. НэмыкІ федеральнэ сетевикхэри нахьыбэу Адыгеим кышцэгъэхэм епхыгъэ зэзэгъыныгъэхэр адэшыгъэхэм ехьыллэгъэ ІофшІэныр лъагъэкІуатэ. Ахэм афэдэхэу тибэдзэршыплэу кыуцуагъэхэм Адыгеим кышцыдагъэкІырэ продукциеу лъэпкхэр нахьыбэу ащыІугъэкІыгъэхэм, цыфхэм ящыкІэгъэ товар пстэури нахьыбэу кырагъэоллэхэм ехьыллэгъэ зэзэгъыныгъэхэр адашІых. А гухэлъым пае муниципальнэ ермэлыккІэ 111-рэ, республикэ ермэлыккІэ 2 ыкІи мэкумэщ ермэлыккІэ 3 республикэм щызэхашагъэх.

Социальнэ-ІофшІэн зэфыщытыкІэхэм сыдигъокІи мэхъанэшхо араты. Цыфхэм щыІэкІэ амалэу ялэм, обществом рэхьатныгъэу хэлъым ыкІи нэмыкІ лъэныкыохэм ябарометрэу а Іофыр алгытэ. Арышъ, хабзэм а лъэныкыом ренэу ыналэ тырегъэты. Министрэм къызэриІуагъэмкІэ, апэрэ илъэснэу ІофшІаКІэхэр къызэІуагъэхэм, щыІэхэр кьэгъээнжыгъэхэм, ІофшІэн зымыІэхэм япчъагъэ нахь макІэ шІыгъэным, цыфхэм фэдэу кьалэкІахэрэм, лэжыапкІэм кыкІямыгъэчыгъэным, пенсиехэмрэ пособиехэмрэ игъом индексациеу шІыгъэным яхьыллэгъэ ІофшІэнхэр республикэм щылыгъэкІотагъэх. А зэпстэум ишІуагъэкІэ гурытымкІэ нэбгырэ тельгытэу фэдэу цыфхэм кьалэкІахэрэм хэхьуагъ. Ар процент пчъагъэмкІэ 117,2-м ыкІи ахьщэмкІэ сомэ 14716,8-м нэсыгъ. Цыфхэм фэдэу кьалэкІахэрэм проценти 114,3-м нэсэу зыкІылыгъэ ыкІи ащ ишІуагъэкІэ ЮФО-м хэхьэрэ субъектхэм азыфагу апэрэ чыплэр щыубытыгъ.

ІофшІэн зымыІэхэр нахь макІэ шІыгъэхэм ехьыллэгъэ Іофыгъохэу республикэм щызэрэхьэхэрэм яшІуагъэкІэ, апэрэ мээихым официалнэу щыт пчъагъэхэр процент 1,7-м нэсэу кьелыхыгъэх. ІофшІэн зымыІэхэм япчъагъэ процент 15-кІэ нахь макІэ хьугъэ ыкІи чэзыум хэтхэм япчъагъэ 3648-м шІокыгъэп. Арэу щытми, районхэм мы Іофыр зэфэдэу ащыгъэпсыгъ лон плъэкІыштэп. ІофшІэн зымыІэхэр зышынахьыбэм ащыщыкІи Шэуджэн районыр, Адыгэбалэ ыкІи Кошхьэблэ районыр.

Джащ фэдэу министрэр нэмыкІ лъэныкыохэм къащыуцугъ, Адыгеим исоциальнэ-экономикэ щылакІэ нахьышІу шІыгъэным ехьыллэгъэ Іофыгъохэм къатегушылагъ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

шІэнхэр зэшІуахыгъэх. Мээихым кыкІоцІ псэолэ 291-рэ атыгъ, ащ щыщэу зычІэсыхэрэр 236-рэ, нэмыкІ мэхъанэ зыІэхэр 55-рэ мэхьумэ. Кэралыгъо мылкур пэуагъахьэзэ Адыгеим непэ объект 62-рэ шагъэпсы. Республикэ адреснэ инвестиционнэ программэм тегъэпсыкІыгъэу илъэсыр къызиыгъэхэм къыщыублагъэу Адыгеим объект 56-рэ шагъэуцу. ПсэолэкІэхэр шыгъэхэм ыкІи объектхэр гъэкІэжыгъэн-

пстэуми апэ игъэшъыгъэн фэелъэныкыохэу ыгъэнафэхэрэм ащыщ предпринимательствэ цыклумрэ гурытымрэ хэхъоныгъэхэр ягъэшІыгъэнхэр. Предприниматель ІофшІэным хэхъоныгъэхэр егъэшІыгъэнхэм изы амалышІоу щыт пІэлэ чыжыгъэм тельгытэгъэ гухэлэ гъэнэфагъэ зилэ программэу «Предпринимательствэ цыклум ыкІи гурытым 2012 — 2014-рэ илъэхэм хэхъоныгъэхэр ягъэшІыгъэнхэр» зыфи-

А тхьамыклагьор кызы-
шыхыгъэ мафэм, пчэдыжым,
ощышхо кьешыгъ. Къуш-
хьэхэр ошгопщэ шлуцлэм зэ-
лбаубытыгъагъэх, ау щэджэ-
гъоужым ахэр нахь зэбгыры-
кыжыгъэх.

Зышхуэ Каазымрэ Шарахрэ
шэкло бэлахьхуэ ягугу ашлы-
щтыгъэ. Яунэ пчэлуэ джыри
икъоу чъэпхыжыгъагъэп
ашхончхэр ашлэхьагъэхуэ
унэм кызыккыхэм.

— Чыжъуэ шыумылъу, ны-
нэх, бэрэ пэмытэу пчыхъэ кьэ-
хуш! — шхьаныгъупчэмкэ
кьалдыжыкыгъэ ахэм янэ. Ау
шаклом ешла кызырэттыгъэ
уахьтэр зыфэдизыр, кызыр-
э-кложьщт гъогури зыфэдэр?

— Анахь пчэн пщэрыр кып-
фэтхышщт, тьян, тигухэлъ кыддэ-
хуэнуэ кыпфалъау! — кызы-
джэкыгъэ ыкыо нахькыгъэу Ша-
рах, кьэгъэзэгъум къуахьэхэзэ.

— Тхьэм шыузыфаер кы-
жъудегъэхуэ, сиклалэх! —
аклэлылауагъ ным, ау ахэм ар
зэхахыжыгъэп.

Мэзым пхырыкырэ гъогу
заклэм тетхуэ зышхэр къуш-
хьэу Коначхир еклуштыгъэх.
Дальскэ Абхъазым ащ нахь
къушхьэу лъагэрэ нахь зандэу,
цэклэбэ зилэрэ итэп. Лэуцэцэу
ащ цыфэр бэ, ау къушхьэхэс
цыфэу, лъэсрыкыло бэлахьхуэ,
къушхьэхэм адэпшыеным фэ-
лэпэлэсэр ары нылэп ащ ыбг
зандэм адэклоен зылъэкы-
штыр.

Зышхэр псынклэу къушхьэ
лэапэм нэсыхы, пчэн лъэуж
зэжъумэ атетхуэ къушхьэхэм
дэклэаехуэ рагъэжыгъэ. Ахэри
бэрэ пэмытэу клодыхэти,
апашхьэу къушхьэхэ цэклэ джа-
шъохэр кыуцоштыгъэх, ащ
фэдэ зыхьуклэ е пшынкхэ, е
пклэнхэ фаеу хуштыгъэ. Ауш-
тэу клохэзэ, джыри цыф
лъакъо зынэмысыгъэу, «пша-
гъохэм япшыпэлкэ» заджэхэ-
рэ чыпхэхэм апэблагъэу шьоф
цыкылу горэм кышыуцугъэх.
Зыдэщытхэм лүклэу лъэгъо
бгъузэу цыкылу къушхьэхэ зэн-
дэ цэклэм готэу, мээ зытет
къушхьэхэ чапэм ыльэныкыоу,
пчэнхэм шлу алъэгъурэ чы-
плэм клоштыгъэ.

— Мыжъохэр кьабзэх, —
ылауагъ Шарах, ыпэккэ плъэзэ.
— Зэрэхьурэмкэ, пчэнхэр
джыри мыщ кьэклэуагъэхохэп.

— Тэрэз кызыфапторэр, —
ело Каазым. — Ау ахэр бэрэ пэ-
мылэу кьэсыштыгъэх, тэ ахэм
апэу тыкьэклауагъ.

— Ахэр мэзым кыхэкы-
штыгъэх, — ышхьагъкэ дэп-
лыезэ кылауагъ Шарах. Шьоф
цыкылоу зытетхэр удафэмэ
укызыдэмыкыжыным таута-
шым шхьащытыгъэ.

«Мы чыплэ дэдэр ары зы-
щыкыдыгъэр Шыумафэ, —
ыгу кьэжыжыгъэ Шарах. —
Ар пчэнным ыуж итэу къуш-
хьэхэм дэпшыезэ, кьэфэхэ дэ-
фагъ. Икыушхьэхэри кьагъо-
тыжыгъэхэп». Зышхэм зау-
фи тлоклэ куум дэплъагъэх, ау
ычлэ алъэгъуэп.

— Зымыгъэсыс! — кьело
Каазым, ытхьаклэм чыгум
тырильхьагъэу далозэ. — Кьэ-
клох! — кьэлэушъагъ ар мэ-
зым ыльэныкыкылоу ышлызэ.

Шаклохэм кыушхьэхэ зандэм
ыкыогъу зыкыуагъэбыллы-
хьагъ. Ауштэу такыкы зау-
лыгъэуаеу кыуагъэу, пчэн
лъэкъоу псыгъоу цыкылухэм
амэкъэ шъабэхэр апэблэгъэ
шыпкызу кышылуфгъэхэ кьэ-
дыеу, зым нахь адрэр нахь
дахуэ шьоф цыкылум пчэнитф

кыльагъэх, изэрэмыгъафэхуэ
къууцугъэх. Шакломэ яхабзэккэ
апэрэ огъур зыер нахьыжыр
арыти, Шарах зэонэу ыгъэнэ-
фэгъэ пчэн дэдэм Каазым
еуагъ. Пчэныр кыдэпклэи
къушхьэхэ тлоклэ куум кыбы-
клэ зидзыгъэ. А охьтэ дэдэм
Шарахи гъэтырэм телуноклагъ.
Шарах псынклэу зиуфи зеп-
лыным, пчэнитлэуи къуш-
хьэхэм кыхэхэжыкыгъэ кыуапэмэ
атефэхэзэ ефэххи, къушхьэхэ
псыхьоу Кодорэ ипсыорхуэ
пчыхьэпэ пшагъор кызыте-
хьэхэрэмэ ахэфагъэх.

Шарах кызызэплэкым,
мэзым ыльэныкыкылоу кызы-
лэжыгъэ пчэнхэм алтычхэрэ
Каазым ыльэгъуэ. Пчэнхэм
ягъогу ызыныкыо хагъэкыгъэу,

кылуфкырэ фэдэ мэкъэ дэгур
ышхьагъыкылоу кышылуфгъ.
Ыш зэрэфгумэкырэ кыхэхэ-
клэу Шарах ыгу кыфызыгъэ.

— Пытэу уштыгъэ? — джагъэ
ар, ымакъэ зэпыутизэ. Джэуап
къэмылу зэхьум иупчлэ жьым
ыхьыгъэу кышылоштыгъэ. Ау
охьтэ шлулае теллагъэу ыш-
хьагъыкылоу Каазым ымакъэ
кышылуфгъэ:

— Слэгъу члэгъэ дэжэ кьэ-
пэ цыкылу ил... Зы лъакъор тефэ
кьодый..., адрэр жьым хэт...

— Пэхэр адэ? — еупчы
Шарах. — Пэхэмкэ зыгорэ
плыгъыба?

— Лэхомбитлэмэ салыгъ...

Шарах зэхиллагъэ ыш кынкы
жы кызырришхэрэ, кыинэу
ыльэгъурэр зыфэдизыр...

ЛАКЫРБЭ Мухаил

ЗЭШЫХЭР

Абхъаз новеллэхэр

ошлэ-дэмышлэу къушхьэхэм
ышхьагъыкылоу зы кыуапэм теп-
кыхэхэм адрэ кыуапэм задзы-
зэ, къушхьэхэ цэклэмэ лъэкъо
псыгъоу цыкылухэмкэу зашлуа-
гъанзэ, дэклэаехуэ рагъэжыгъэ,
ауж итэу алтыкыорэм зышлуа-
гъэбыллы гухэлъ ялэу. Ау Ка-
азымы зыкышаригъанэщтыгъэп,
Шарахи ицыхьэ теллыгъэ
ащ пчэнхэм ашыц кызырриу-
бытыштым. Къэхуштыр ымы-
шлэу Шарах ишыпкызу ахэм
алтышлэщтыгъэ мзэхэ кызы-
рэхьурэм, къушхьэхэ чэщыр
кызырэлъыкыорэм гу зылъе-
тэм.

— Каазым, кьэгъэзэжэ! —
еджагъ ар ышынахьыжэ, ау ад-
рэр кызызэмышлэклэу, пчэнэу
зылъыкыорэм зыкышары-
мыгъанэу къушхьэхэм дэпшы-
ештыгъэ.

— Кьэгъэзэжэ, Каазым! —
джыри еджагъ Шарах. — Те-
хыжыныу игъо хьугъэ! —
Джэуап шылагъэп.

— Пчэн цлэплэм къушхьэхэ
тлуаклэмэ удым фэдэу защи-
гъэклэдыжыгъэ, — зэхихыгъ
Шарах ыш ымакъэу чыжъуэ
кылуфкырэ. А лъэныкыомкэу
зэплэмэ, ерагъэу ыльэгъуэ
пчыхьэ мзэхэм кыхьхырэ
шлуцлагъэр. Ари псынклэу
кыдэклоерэ пщэгъоу лужьум
ыгъэбыллыгъэ, упхырыплтын
умылъэкыныу.

— Умыгул, Каазым! —
джэщтыгъэ джы Шарах. —
Пшагъор теклыфэ еж. Мзэхэм
зышшымыгъэлэпау!

Шарах мэккэ-маклэу гуры-
гуауазкылоу, ылэхэмкэу лэбэ-
лэбэ ыш аужыпкызу зыщылъ-
гъуэ лъэныкыомкэу лыкылау-
тэ шлоигъоу ежыагъ, ау зыпа-
ри ыльэгъуштыгъэп.

— Каазым, а Каазым! Къу-
шхьэхэм кыхэхэжырэ кыуапэхэр
олъэгъуха? — джэщтыгъэ Ша-
рах, къушхьэхэ цэклэмэ зари-
фызылэзэ.

— Зыпари слэгъурэп... —
мэкъэ дэгур ышхьагъыкылоу
кышылуфгъэ.

— Адэ джы сидэуштыгъэ
укъехыжыштыгъэ? — кьэгумэ-
кыгъэ Шарах, ау джэуап зэхи-
хыгъэп.

— Сидэуштыгъэ укъехыжыным
угу хэлъа? — нахь лъэшэу
иупчлэу кыложыгъэ Шарах.

— Слэрэп, — нахь чыжъуэ

— Каазым! — иджэмакъэ
илъэу кыхэхы. — Нэф
кьэшыфэ пшылэшунба?

— Слэрэп... скыуачлэ икыу-
штым...

— Кьэбгъотын фае кыуачлэ,
кьэбгъотын фае, армырмэ...

— Кьызурылауагъ, — зэхе-
хы Шарах. — Скыуачлэ сыш-
хьасыжыштыгъэ... Орэд кыс-
фалу... Сиклэсэ орэдыр...

Шарах ыш зыфаер псынклэу
кыгурылауагъ. Каазым чыплэ
кыин зыщифэгъэ уахьтэм зэхи-
хы шлоигъуагъ шэкло бэлахьхуэ
Озбан фэгъэхьыгъэ орэдыр.
Озбан инасып кыхьыти, зы-
пари мыхьун кьемыхуылэу
аныхь чыплэ кыинми икыжы-
штыгъэ. Ау зэгорэм ащ бжэ-
кыо пшыкылухэ зытет шыхьхуэ
ылуфкырэ бгы зандэм кьэфэ-
хьызэ еж кьытефэжы, къуш-
хьэхэ тлуаклэм зыдырилъэшъо-
хыгъ. Шэклон плыр-стырым
хэтызэ, хьадэгъум егупшысэ-
нэу уахьтэ илэжыгъэп.

Енэгъуагъ Каазым а орэдым
едэлэуэ, кыуачлэ зыхыгъотэ-
жынымыкылоу ишлуагъэ кьэ-
кыным цыгуштыштыгъэклэ.
Шарах орэдыр кыхидзагъ, бэ
темышлэу зэхихыгъэ ыш кы-
зэрэджыштыр.

Шарах бэрэ кылауагъ орэд,
кылауагъ Каазым кызырэдэ-
мыжыужырэ кыгурылофэ
нэс. Ащ ыуж лыхьужымэу яорэд
кыхидзагъ. Джыри Каазым
кыдыригъэштагъ апэрэм нахь
псынклэу, апэрэм нахь псын-
клэуи цыгъэтыжыгъэ. Джа-
щыгъум Шарах кыгурылауагъ
ыш зэрэпшыгъэр, ыгу зыгъэп-
сэфы зэрэшлоигъор, ар зэккэ
зэрэнахь дэир.

— Каазым, кьэтэрэлауа джы-
ри орэд? — джагъэ ар, ау джэ-
уапыр зэхихыжыгъэп. Бэрэ
щытыгъэ Шарах, ышхьагъы-
кылоу кыдэлэуау. Аужым а
лъэныкыомкэу кыкылоу зэхехы
кычладжэу, шэлум фэдэу, Каа-
зым ымакъэ:

— Шарах... Зыго-
рэккэ сэхьэкыуадэмэ, тьянэ
фэсакъ..., ар жы хьугъэ... О
зыр ары ащ клэгъэкьонэу кы-
фэнэщтыр...

— Зымыт, Каазым! — зэ-
пиутыгъ ар ышынахьыкылоу. —
Кыуачлэу уилэр зэккэ кьэу-
гъо-ижэ, нэф кьэшыфэ зыпшылэн
фае. Тлэклу нэф кызызэккы-

чыккэ бжалэр кыпысыу-
кынышп, кыпфестлупщэхышщт.

— Ары, ащ нэс тфэщчы-
шъумэ... Слэпэхэр дьыгъэх, ар
хэгъэккы, слэакыо зэблэсхуэ
слэжыкырэп...

— Амал горэ шылахэмэ,
зышчы! Мары пчэдыжыпэ
жъуагъор кьэлэгъуагъ! Лы-
гъэ кызыхэгъаф, Каазым...

Охьтэ шлулае теллагъэу
Каазым ымакъэ джыри кьэ-
лугъ — мызэгъэгум ар аджал
макьэм фэдагъ:

— Шарах, ащ нахьыбэрэ
сфэщылэжыштыгъэ!... Кыуачлэ
сылэжэп... сызылыгъыр слэпи-
тлу ары нылэп... Амал сйлэ-
жэп... Сид пклэ сйлэжэ, шы-
лэныгъэм зышысэгъэнэжыкылоу,
ар сымылэгъужыштыгъэ?...

сызэжагъэр кьэсыгъэ, сигугъэ-
хэр кьэшыпкыжыштыгъэх...

— Ужэ зэтэльхь!... — кы-
зэпиутыгъ ар Каазым. — О
ухэлорыжъорыхьэ ухьугъ,
сызэрэоплэжырэмкэу, уиакылы
щтэм кыхэхлэу зэщыкыуагъэ...

Джауштыгъэ зэшитлур нэф
кьэшыфэ зэхьоныгъэ. Пша-
гъор теклыжыштыгъэ, мэккэ-
маклэу къушхьэхэри, къуш-
хьэхэ цэклэхэри, ахэм кьахыш-
рэ лъагъохэри пшагъом кыхэхэ-
кыжыштыгъэх. Тлэклу те-
шлагъэу Каазым ышхьагъыкылоу
кылуфкырэ макъэрэ зэхехы:

— Убыт, Каазым!

Ышхьэхэ кыплэти зыдэплы-
ем, бжэлэу цыпэр Шарах кы-
зэрэитлупщэхьырэ ыльэгъуэ,
адрэу цыпэр мыжъошхом еп-
хыгъагъ.

Каазым бжэлэу цыпэр ымы-
убытэу кылуидзы, хэкыплэ
горэм лыхьыоу ынэхэмкэу зип-
лыхьагъ, ау нэмыккэ хэкыплэ
илагъэп.

— Каазым, убыт, — кы-
лауагъ джыри Шарах. Ятлонэ-
рэуи ышынахьыжэ бжэлэу цы-
пэр кылуидзыгъэ. Яшэнэрэу
Шарах бжалэр кызыфэщэир
ары нылэп ар Каазым зиубы-
тыгъэр.

— Каазым, — ылауагъ Ша-
рах, зэшитлур зызэклэжыхэм,
— кызырэсшлошлырэмкэу,
кьэслагъэхэр тэрэзэу кыбгу-
рылогъэнхэ фае. Нахь кычладжэ
узэрэхьурэр кызысэшилэм...
Адзынэ Хьаджрэт игушылэжэ
сыгу кызыжыжыным, узгъэгуб-
жымэ, кыуачлэу кызыхэбгъотэ-
жыныным сышыгуштыгъэ...

Ау Каазым кыгурылауагъэп
ыш игъэпсыккэ.

— Укытэ зимы! — кызы-
течыгъ ар. — Зэтэльхь! Зы-
пари зэхэхьынэу сыфаеп!

— Дэгъу, дэгъу, зыпари кьэс-
ложыштыгъэ, — кьэзэгъыгъ Ша-
рах, — зыпари кьэсложыштыгъэ.

Къушхьэхэм кьэхьырэ лъа-
гъом тетхуэ зэшитлур кьехы.
Шарах, хабзэм кызырэдильты-
рэм тетэу, ышынахьыжэ ыуж
ит. Каазым ицуакъэ мыжъо-
жыеу илэхэр кыригъэтэкъу-
жынынуу кызыуцум, Шарах ащ
ыпэ ишыгъэу клэзэ зэплэм,
къушхьэхэу лъапэм щыс ячылэ
ыльэгъуэ, нэплэгъуэ лъы-
хьозэу яуни, шагум дэт чыгы-
ри, ащ ычлэгъэ Каазымрэ
ежырэ бэрэ щыджэгущты-
гъэх, нэмыккэ бгъагъэхэри —
зэккэ кышлэжыгъэ. А охьтэ
дэдэм тефэу тыгъэу кыкыо-
кыгъэм иапэрэ нэбзыи Ша-
рах ынэгъу кызыгъэнэфым,
гушлоу щыпэр кьакыхуэ
кызызэплэккэу ышынахьыжэ
кыеплыгъэ. Ар зэрэщхьэрэ
зэплэгъум, блэкыгъэу чэщыр,
Шарах кыриуагъэхэр Каа-
зым ыгу кьэжыжыгъэх. Губ-
жэу ыгушхьэхэу теллым ар ыт-
хьалэщтыгъэ. Зэккэ Каазым
шхончым етхьагъ... Ащ кы-
кыгъэу лугъор зытекыжыным
ыльэгъуэ Шарах, ыгу етхьо-
жызы, къушхьэхэу тлуаклэм зэ-
рэдэфэрэп...

«Зэккэри пцы, — егупшы-
сэщтыгъэ Каазым, ядэжэ екы-
жырэу гъогуи тетэу. — Хьа-
бизэу шлу селъэгъоу ылозэ Тхьэ
кысфилэщтыгъэ, ау сигъэп-
цлагъэ. Шы силагъэ, ари шылэ-
жэп, сэри сыхэкыладэу пэтыгъэ.
Джары шылэныгъэр зэрэщы-
тыр». Хымэ чыплэм фэдэу
яунэ пашхьэхэу дэжэу кьэуцугъэу
щытыгъэ.

Урысыбзэккэу тхыгъэр
зэдыдзэккыгъэр
ХьАУДЭКЪО Шыхамыз.
(Джыри кыкылэжыштыгъэ).

Лыыхъорэм ишлэжъ щылэныгъэм щэпытэ

Титарихъ изэгъэшлэн чычлэгъым члэлъ пкыгъохэмкIэ кьебгъэжъэн фаеу археологхэм алытэ. Ащ тыкы-пкырыкыизэ, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей шлэныгъэмкIэ илофышлэ шхьалэу, Урысыем ижурналистхэм я Союз хэтэу, Адыгеим культурэмкIэ изаслуженнэ илофышлэу, археолог цлэрылоу Тэу Аслъан гуцылэгъу тыфэхъугъ.

— Адыгеим ичлэгъухэм ташытIээз къэдгъотырэ пкыгъохэм титарихъ ишгъэфхэм уахашэ, — кьеуатэ Тэу Аслъан. — Адыгэхэмрэ урысхэмрэ зэпхыныгъэу ялэр къэзыушыхьатырэ пкыгъохэр тиреспубликэ кышчычлэхыгъэх. Мыекъуапэ итемыркIэ километри 5 — 6-кIэ кьалэм пэчыжъэхэу щыт Iуашхьэхэмрэ псэуплэхэмрэ къащэгъотыгъэр макIап.

— Пкыгъохэр зыхэхьэрэ лъэхъаныр агъэунэфыгъа? Къагъотыхэрэр тиреспубликэ кьенэжъыха?

— Мыекъопэ ыкIи МыотI культурэм ахэхъэх. Титарихъ хэшлыкIэу къагъэбаигъ. 1998-рэ илээсым Адыгэ Республикэм культурэм фэгъэхьыгъэ законэу аштагъэм кызырэщилоу, Адыгеим кышцагъотырэ пкыгъохэр тиреспубликэ кьинэжъынхэ фае.

— Зэхашэрэ экспедициехэм ащыцхэм ялофшлэн анахьэу зыфэгъэхьыгъэр кьыталоба.

— КьокыпIэм щыпсэурэ лъэпкъхэм искусствэхэмкIэ я Къэралыгъо музейе Мыекъуапэ дэтым идиректорэу Кушъу Нэфсэт кIэщакIо фэхъуи, кьэгъэлъэгъон гъэшлэгъон музейм щызэхашэгъагъ. Ащ археологхэр, шлэныгъэлэжъхэр, Адыгеим иобщественнэ движениехэм ялIыкIохэр хэлэжъагъэх. Олимпиадэ джэгунхэу 2014-рэ илээсым Шъачэ щыкIощтхэм япхыгъэ псэолъэшI Иофыгъохэр агъэцакIэхэзэ, газыр зырашэщт лъагъом игъэпсын фежъагъэх.

— «Мыекъуапэ — Самурскэр — Шъачэ» зыфилорэ лъагъор арыба укызытегуцылэрэр?

— Ары. Ащ кыхиубытэрэ сау-гъэтхэр пэшлорыгъэшъэу атIыгъэх, пкыгъо макIап къагъотыгъэр. Хэбзэ шапхъэу щылэхэмкIэ культурэм исаугъэтхэу псэолъэшлIэмэ къахиубытэхэрэр археологхэм ауплэкIунхэ, атIынхэ фае. Псэуалъэр зышлыщтхэм ахыцъу ащ пIухъаштыр яплан кыхеубытэ. ПсэолъэшIхэмрэ археологхэмрэ зэзгъыхэшъ, Iуашхьэхэм, псэуплэхэм ащэтIэх. Мызэгъогу мы сау-гъэтхэм яуплэкIун шлэныгъэлэжъыбэ хэлэжъагъ.

— Шлэныгъэлэжъхэр тыдэ щыщых?

— США-м, Германием, Урысыем, Адыгеим яшлэныгъэлэжъхэм уплэкIунхэр дэгъоу зэхашагъэх. Къагъотыгъэ пкыгъохэр зэрагъа-шIэх, тарихъ теплъэу ялагъэхэр зэтырагъэуцожьых.

— Къагъотыгъэ пкыгъохэм ацлэхэр кьытфелоба.

— Iашэхэр, хьакъу-шыкъухэр, Iэмэ-псымэхэр, илээс пчъагъэхэм кьамыгъотыгъэхэу дышъэ Iэшлэгъэ хьалэмэтхэр тигуапэу къахэтэгъэ-щых. Иофшлэнхэр зэпагъэхэрэп. ЕтIани искусствэм хэшлыкI физи- Iэмэ ашIогъэшлэгъоныгъэр, мэфэ заулэкIэ узкIэлэбжъмэ, кычIа-хыгъэ пкыгъомэ ащыцхэр музейм кьызырэцагъэлъэгъуагъэхэр ары.

— Шлэныгъэлэжъхэм, археологхэм уплэкIунэу ашлэхэрэм ямэхъанэ тытегъэгуцылэба.

— УплэкIунхэм мэхъэнэ шхьалэу ялэр щылэныгъэм кьыхэхыгъэ гупшысэу щыт. Мыекъопэ культурэмрэ мыотIхэм якультурэрэ зэпхыныгъэу ахэтлэгъон тлэкIыштхэр агъэунэфынэу ташэгугъы. Газыр зэрыкIощт лъагъор агъэпсы зыхьукIэ, археологхэр тарихъ Иофыгъохэм ягъэунэфын чанэу хэлэжъэщтых. Мыекъопэ культурэм икьежъапIэ шегъэжъагъэу цыфхэр ащ щыпсэуштыгъэх. Илээс минн 5-м нахьыбкIэ узкIэлэбжъмэ, апэрэ псэуплэхэр цагъэпсыгъагъэх.

Пкыгъохэр кьэрэгущылэхи, зэхэпхыщтыр...

— Аслъан, илээс зэфэ-шхьафхэм археологхэм къагъотыгъэ пкыгъохэм тяплъышъ, зэдгъэпшэщтхэр тшлэрэп.

— Адыгэхэр ижырэ лъэхъаным кышчыублагъэу ячIыгу зэрэщыпсэухэрэр пкыгъоу къэдгъотыхэрэм кьаушыхьаты. Нартхэм ялэгъупэшхо сантиметрэ 90-рэ илэ-гагъ, ыIу ихьурэягъэр сантиметрэ 85-рэ мэхъу. Ащ фэдэ шыуанышхохэр адыгэмэ джырэ уахътэми агъэфедэх. Хьяр зилэхэм лэгъупэшхохэр сыдигъуи ящыкIэгъагъэх.

Тэу Аслъан Тьркуем кыкIыгъэ тилъэпкъэгъухэм тарихьыр кьафелуатэ.

1982-рэ илээсым улэпэ Iуашхьэм ар кышцагъотыгъагъ.

— Красногвардейскэ районим ипсэупIэу Свободнэм кышчыжъугъотыгъэхэри тарихьым инэкIубгъохэм ахэкIокIэщтхэп. Джэмышхым сыда кьепуалэлэ шлоигъы?

— Къупшхьэм джэмышхыр хэшлыкIыгъ, ыныбжъыр илээс минн 5-м нахьыб.

— Адыгэмэ ятарихъ укы-тегуцылэзэ, джэмышхым тишлэжъ кьыгъэбаищтэу олыта?

— Адыгэхэр джэмышхыкIэ шхэхэу зауIлэм культурэу алэжъы-щтыгъэм изакъоп тыкызытегу-щылэрэр. А лъэхъаным щымылэгъэ лъэпкъыбэмэ ягугъу кьэтшIын тлэкIышт. Арышъ, анахьыж лъэпкъхэм адыгэхэр ахэтлэгъыгъэх.

— Пцэжъые жэлыехэри кьэгуцылэнхэм фэхъазырхэу кьытцэхъу.

— Ахэри къупшхьэм хэшлыкIыгъэх, илээс минн 5-м нахьыб аныбжъыр. 1983-рэ илээсым Свободнэм кышчыдгъотыгъэх. Адыгэхэр ижыкIэ кышчыублагъэу зэрэпсэуштыгъэхэр, яфэIо-фашIэхэр ежъ-ежъырэу зэрагъэцакIэщт-гъэхэр зыцIэ кьетIогъэ пкыгъохэм кьаушыхьаты. ЕтIэ гъэжъа-гъэм, къупшхьэм ахэшлыкIыгъэ джэмышхыхэр, къупшхьэм хэшлыкIыгъэ пцэжъыешэ жэлыехэр, пшъэшъэ пкыныщыгъэ теплъэхэр ялэхэу скульптурэ цыкIухэр, ятIэм хэупIэпIыкIыгъэ цухэр щысхэу,

телъэгъух. Мыхэр пэсэрэ культурэм хэхьэрэ пкыгъо хьалэмэтых.

— Унагъом адыгэмэ щэгъэфедэщтыгъэ хьакъу-шыкъухэр...

— Ахэри къэдгъотыгъэх. Апкьхэр пIуакIэх, пытэх, лъэпкъ тхыпхъэ дахэхэмкIэ гъэкIэрэкIагъэх. Мыхэр зышлыщтыгъэхэр кьошыным ишIын фэлэзэхэр арых. Сэнауцыгъэ зыхэлъ цыфхэр зэрэпсэуштыгъэхэр тарихьымкIэ кьэтэ-луатэ.

— Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIощтхэм татегуцылэ зыхьукIэ, Адыгэ Республикэм ыцIэ зэрэщылуштым тегупшысэ.

— Лондон щыкIогъэ Олимпиадэ джэгунхэм якультурнэ программэ тиансамблэ цлэрылоу «Исламыер» хэлэжъагъ, ар дэгъу. Шъачэ щызэхашэрэ Олимпиадэм нэмыкI екIоллакIэ фэтшIын фае. Тэ, археологхэм, тарихьыр шыпкъэм тетэу къэдгъэлъэгъоным тыфэхъазыр. Пэсэрэ лъэхъаным кышчыублагъэу адыгэхэр Шъачэ зэрэщыпсэухэрэр агъэунэфыгъ. Ермэлхэм, урымхэм ацIэ кьыраIоным ыпэкIэ адыгэхэр ащ зэрэщыпсэуштыгъэхэм шлэныгъэ лъапсэ илэу тыкытегушылэн тлэкIышт. АщкIэ тимузей Иофыбэ егъэцакIэ.

— Шъуимэфэки пае тышъу-фэгъушIо, шъуигухэлъы-шлухэр Тхьэм кыжъудегъэхъух.

— Тхъауегъэпсэу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ
Республикэм лъэпкъ
ИофхэмкIэ, IэкIыб
кьэралхэм
ащыпсэурэ
тилъэпкъэгъухэм
адыряIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кьэбар
жъугъэм
иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

ПшъэдэжIыжъ
зыхьырэ
секретарыр

ХЪУРМЭ
Хъусен

Редакциер
зыдэщылэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэжIыжъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чыпIэ гъэIоры-
шIапI, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4254
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2501

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00

Пцэжъыешэ жэлыехэр, кьупшхьа, аныбжъ, илээс 5000-м ехъу.

Джэмышх, кьупшхьа, илэбжъ, илээс 5000-м ехъу.